Ilmub aastast 1923

Raamatukogu

ISSN 0235-0351
1/2018

Jane – ehe talent Järvamaalt

FOOKUSES: turundagem targalt

KRAS – suur samm kasutajate mugavuse suunas

Raamatukogudevahelise laenutuse tulevikuteed otsides

EESTI VABARIIK 100

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU 100

Hea lugeja!

Eesti Vabariigi 100. sünnipäev jõudiski kätte. Selle ülemaalise teema-aasta tähistamises löövad väärikalt kaasa meie raamatukogud, kes haaravad oma tegemistesse võimalikult rohkelt kogukonnaliikmeid. Olen seda meelt, et raamatukogud saavad oma potentsiaali kogukonna lõimijana-tugevdajana kindlasti veelgi paremini kasutada. Aga kuidas? Näiteks oma teenuseid uutmoodi turundades. Numbri päevateemaks ongi *Turundagem targalt* – teemale pühendatud rubriigis tutvustavad kaks mullu magistriks saanud noort kolleegi oma uurimistööde vilju: Maris Nool kirjutab Instagrami rakendatavusest ülikooliraamatukogu turunduskanalina ning Elise Rand suhtlusturunduse kasutamise vajadusest ja võimalustest rahvaraamatukogus.

Marii Väljataga selgitab, kuidas nüüdisaegsed RVL-lahendused paigutuvad tänasesse infokäitumisse ning kuidas võiks Eestis tulevikus raamatute ringlusest mõelda. ELNET Konsortsiumi tegevdirektor Kristina Pai kirjutab raamatukogude ühisest kasutajate haldussüsteemist KRAS.

Eesti rahvaraamatukogude ühiskingitust *Kunst raamatukokku* tutvustab projektijuht Maarja Pildre. Intervjuust Sirje Lusmäega selgub, et Friedrich Konrad Gadebuschi (1719–1788) omakäeliste täiendustega biograafialeksikonis on palju üllatavat.

Persoonilugu on kolmandat aastat Järvamaa Keskraamatukogu juhtivast Jane Kiristajast, kes on ühtlasi tunnustatud rahvatantsujuht ja rahvatantsude looja. ERÜ aktivistid annavad teada, millistele radadele on ühing 2018. aastal siirdumas.

Avaveerg on sedapuhku Loomingu peatoimetaja Janika Kronbergi päralt, kelle mõtiskluse üks võimalik tagamõte on hästi tuntud-teatud ilukirjanduse komplekteerijaile: mille alusel otsustada, millist raamatut osta ja millist mitte?

Soovin head lugemist ja kaasamõtlemist!

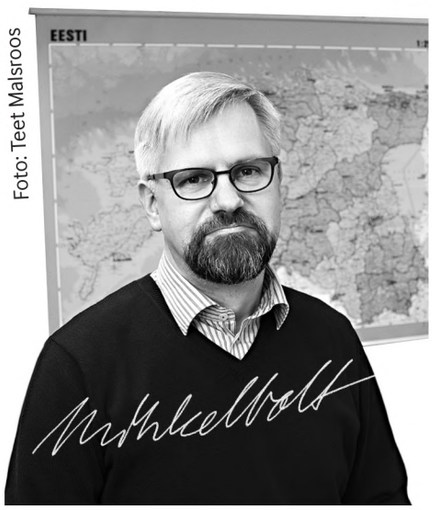

Foto: Teet Malsroos

AVAVEERG

3 Kirjanikust ja (enese)kriitikast
Janika Kronberg

PÄEVATEEMA: TURUNDAGEM TARGALT

4 Ülikooliraamatukogu sotsiaalmeedias
Maris Nool

9 Suhtlusturunduse kasutamise vajadus ja võimalused
Elise Rand

SADA AASTAT EESTI VABARIIKI

14 *Kunst raamatukokku*
Maarja Pildre

KUHU LÄHED, RAAMATUKOGU?

17 KRAS – suur samm kasutajate mugavuse suunas
Kristina Pai

PERSOON

20 Jane – ehe talent Järvamaalt
Intervjuu Jane Kiristajaga
Mihkel Volt

ARENDUSTEGEVUS

24 Raamatukogudevahelise laenutuse tulevikuteed otsides. I osa
Marii Väljataga

RR 100

27 Gadebuschi biograafialeksikonis on palju üllatavat
Intervjuu Sirje Lusmäega
Mihkel Volt

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

31 Aasta tuleb esinduslik
Katre Riisalu, Ilmar Vaaro, Kadri Haavandi, Ülle Kalvik, Lea Rand, Rita Raudsepp, Aira Võsa, Veronika Raudsepp Linnupuu, Heleen Karja, Piret Pärgma, Kate-Riin Kont, Reet Oruste

34 Kogude toimkond imetles Viljandit
Kate-Riin Kont

36 Erialaraamatukoguhoidjad ning *Raamatukogu ja ruum*
Ülle Kalvik

36 *Kirjanduskriitikast mäluasutuste kogude komplekteerimisel*
Mihkel Volt

SÕNUMID

37 IAML-i 66. aastakonverents toimus Läti pealinnas
Katre Riisalu, Nansi Leppik

AASTASISUKORD 2017

39 *Raamatukogu* aastasisukord 2017
Elo Jakobson

42 SUMMARY

Foto: Teet Malsroos

Kirjanikust ja (enese)kriitikast

Janika Kronberg, *Loomingu peatoimetaja*

Hiljuti teatas mu seitsmeaastane tütar, et ta tahab kirjutada raamatu ja saada kirjanikuks. Iseenesest ei olnud selles midagi uut: ta on kirjutanud luuletusi, mida on Tähekeses avaldatud, jutte ja näitemängugi, on kaasi ja pilte joonistanud ja lehed raamatuteks kokku klammerdanud. Aga nüüd uuris ta põhjalikult, kuidas raamatuid trükikojas tehakse.

Mis mul muud üle jäi kui vaimustuda. Ent samas pidin väikest kirjanikuhakatist ka ettevaatlikkusele manitsema. *Saatustest troostitum sündida laulikuks Eestis*, kirjutas enam kui saja aasta eest Gustav Suits, ent nüüd on probleemid ja väljavaated teistsugused. Kuigi meil on vastu ootusi hästi läinud, oma riigi ja kõige sellega kaasnevaga. Meil on nn kirjanikupalk, millest saja aasta eest unistas Tuglas ja mida praegu saavad 12 kirjanikku, lisaks Kulka stipendiumid ning korraliku käsikirja puhul makstakse honorari ja trükikulude eestki. On hulk kirjastusi, keda huvitabki eesti uudiskirjanduse väljaandmine, umbes 300-st liikmest koosnev kirjanike liit ja üle-eestiline raamatukogude võrk. Ning paberraamatuid ilmub kõigi Gutenbergi ajastu lõpu kuulutajate kiuste rohkem kui kunagi varem.

Mille üle siis nuriseda ja mille eest hoiatada? Ma ei näegi suurimat probleemi meie ahtas raamatuturus, mille juures tuhandese läbimüügiga raamat kulud tasa teenib ja bestselleri staatusesse tõuseb, mis tegelikult juhtub ju vähestega. Hoopis kirjanikuks saamine on liiga lihtne. Millegipärast tundub kirjaniku staatus paljudele kirjaoskajatele olevat ihaldusväärne. Oled kirjaoskaja – kirjuta raamat, lase oma kulude ja kirjadega trükki ning hoolitse müügi ja reklaami eest, poeta kuskile ajalehte kolumn või korralda väike skandaal ja tituleeri ennast ise kirjanikuks või luuletajaks. Kui autoril puudub enesekriitika ja meedial napib ka kriitilist suhtumist, siis ongi kirjanik valmis. Imestan isehakanuid, kellel jätkub enesekindlust ennast kirjanikuks tituleerida. Ja olen kahetsustundega mõelnud keldrites ja pööninguil vedelevatele müümata raamatute pakkidele, mis on võrreldav rikneva toidu kogusega. Mingi osa kirjastuste jääkidest leiab tee Hoiuraamatukogusse ja sealt ka tänuliku kasutajani, ent muust ei saa makulatuuri ega kompostigi.

Aga nii need asjad käia ei tohiks. Isegi Eesti Kirjanike Liitu kuulumine ei ole kirjaniku tunnus – sinna kuulub ju ka tõlkijaid, kriitikuid ja kirjandusteadlasi. Ja alati leidub metsikuid, kes liitu ei astu – üks legendaarsemaid selliste hulgas oli Madis Kõiv, Kirjanik suure algustähega. Enamik residentuuriprogramme näiteks ei arvestagi omakirjastatud raamatutega loomemajadesse ja stipendiumitele kandideerivaid autoreid, vaid võtab arvesse ainult tuntud kirjastustes ilmunud teoseid kui usaldusväärset kvaliteeditunnust. Kuid ka iga autor peaks suhtuma kirjaniku ametinimetusse kui tunnustusse, mis tuleb kriitikutelt ja lugejatelt välja teenida umbes samamoodi kui presidendi antav riiklik aumärk. Kirjanikuhakatis peaks eneselt rohkem küsima, kellele ta kirjutab ja kas tema looming peale tema enese edevusejanu veel kedagi rahuldab. Seda enam tuleb selles olukorras tunnustada raamatukoguhoidjate tööd kogu selles vaimses vereringes – kohtumiste korraldamisel, lugeja ja raamatu vahelise kontakti tagamisel.

Loovusele ometi kätt ette panna ei tohi. Aga kui inimene kasvab ja areneb, peaks arenema ka kriitikameel ja arusaam, kas ma ikka tahan kirjanik olla.

Turundagem targalt

Ülikooliraamatukogu sotsiaalmeedias

Maris Nool, *Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu teeninduskeskuse raamatukoguhoidja*

Inimene on igal ajal omanud teadmisi ning soovinud neid ka teistega jagada. Sotsiaalmeedia kasutuselevõtmine on seda võimalust tunduvalt suurendanud. Informatsiooni, ideede ning visuaalse sisu loomine ja jagamine on arvutit või nutiseadmeid kasutades lihtsam kui kunagi varem. Sotsiaalmeediast on saanud praeguse aja kõige populaarsem meediakanal, mis võimaldab kättesaadavust ja kaasatust arvestades lühikese ajaga väga paljude inimesteni jõuda.

Järjest enam ettevõtteid kasutab sotsiaalmeediat oma toodete ja teenuste turundamiseks. Oleme liikumas ajastusse, kus enam ei ole küsimus selles, kas sotsiaalmeediat turundamiseks kasutada, vaid milliseid kanaleid selleks valida. Tänaseks on loodud mitmeid erineva funktsionaalsusega sotsiaalmeediarakendusi ja -platvorme, mida igapäevaselt arendatakse ja uuendatakse.

Mis on tänapäevane turundus?

Teekond klassikalisest turundusest sotsiaalmeediaturunduseni on olnud pikaajaline ja turunduse kontseptsioonid on aja jooksul palju muutunud. Kõige üldisemalt on turundus kasumliku ja väärtusliku suhte loomine oma tarbijatega (Kotler, Armstrong 2014), täites vastastikuse vahetuse teel mõlema osapoole eesmärke (Grönroos 1989). Sotsiaalse turunduse aspekt lisab kirjeldatud käsitlusele ka ideede tasandi (Kotler, Zaltman 1971).

Sotsiaalmeediaturundus keskendub kasutajate osalusele ja uutele ideedele, teenustele, ärimudelitele ning tehnoloogiatele, mis arenevad väga kiiresti

Sotsiaalmeedia-turundus keskendub kasutajate osalusele ja uutele ideedele, teenustele, ärimudelitele ning tehnoloogiatele, mis arenevad väga kiiresti.

(Evans 2012, Mayfield 2008). Sotsiaalmeedia sisu saab kõige lihtsamalt kokku võtta, jaotades mõiste kaheks erinevaks osaks: *sotsiaalne* ja *meedia*. Sotsiaalne osa viitab inimeste tegevustele internetikeskkonnas, samal ajal kui meedia keskendub neile vahenditele ja tehnoloogiatele, mida soovitud tegevuste läbiviimiseks kasutatakse (Ngai jt 2015).

Kas raamatukogu peaks turundama?

Sageli seostatakse turundust ärilise tegevusega, seda peamiselt vahetusprotsessi kontseptsiooni tõttu. Vahetuse klassikaline mudel eeldab kaupade vahetamist raha vastu ning välistab teenused, millest saadav kasu on enamasti sümboolne või psühholoogiline (Condous 1983). Philip Kotler ja Sidney Levy (1969) on oma artiklis *Broadening the concept of marketing* välja toonud, et turundusega saab siiski tegeleda ka mittetulunduslikes asutustes. See tähendab turunduskontseptsiooni laienemist mittemateriaalsetele kaupadele, s.t vahetus toimub siis, kui midagi väärtuslikku, näiteks raha, kaubad, informatsioon või tähelepanu vahetatakse vajaduse rahuldamiseks millegi muu vastu (Condous 1983).

Värske magister Maris Nool TTÜ Raamatukogus. Foto: Teet Malsroos

Sotsiaalmeedia sisu saab kõige lihtsamalt kokku võtta, jaotades mõiste kaheks erinevaks osaks: sotsiaalne ja meedia. Sotsiaalne osa viitab inimeste tegevustele internetikeskkonnas, samal ajal kui meedia keskendub neile vahenditele ja tehnoloogiatele, mida soovitud tegevuste läbiviimiseks kasutatakse.

Seega on arusaam turundusest muutunud väga mitmekihiliseks, kaasates lisaks toodetele ja teenustele ka ideede turundamise ning kasutajate suurema osalemise. Juhtimisspetsialist Peter Drucker (1974) on öelnud: *Äri eesmärgiks on luua tarbija.* Sotsiaalmeedia ulatust ja kogukonna mõjutusi arvestades saab seda definitsiooni laiendada: *Äri eesmärgiks on luua tarbijad, kes loovad teisi tarbijaid* (Tuten, Solomon 2013).

Turundamine on olulisel kohal nii kasumit taotleva kui ka mittetulundusliku asutuse jaoks. Sihtrühmade ja nende vajaduste hindamine on vajalik sõltumata sellest, kas asutuse eesmärgiks on kasumi teenimine või mitte. Kui turundus on tegevus, mis on suunatud soovide ja vajaduste rahuldamisele vahetuste kaudu, siis raamatukogu jaoks tähendab see kasutaja soovide ja vajadustega arvestamist ning omapoolse pakkumise täiustamist.

Seega on turundamine olulisel kohal nii kasumit taotleva kui ka mittetulundusliku asutuse jaoks. Sihtrühmade ja nende vajaduste hindamine on vajalik sõltumata sellest, kas asutuse eesmärgiks on kasumi teenimine või mitte. Raamatukogu käsitletakse turunduse kontseptsioonis mittetulundusliku ja kasutajale orienteeritud organisatsioonina, mis tegeleb nii teenuste- kui ka infoturundusega (Lepik 1998). Kui turundus on tegevus, mis on suunatud soovide ja vajaduste rahuldamisele vahetuste kaudu, siis raamatukogu jaoks tähendab see kasutaja soovide ja vajadustega arvestamist ning omapoolse pakkumise täiustamist. Nende komponentide koostoime vahetusprotsessis võiks viia olukorrani, kus pakkumislubadus on täidetud ning vastab seega kasutaja ootustele (Lepik 2012).

Brian Mathews (2009) esitab aga küsimuse, kas ülikooliraamatukogu jaoks on oluline ennast turundada. Tema sõnul tõmbab tudengeid alati raamatukogu poole, et leida vajalikku kirjandust, veeta loengutevahelist aega või kasutada raamatukogu vaikset keskkonda eksamiks õppimiseks. Seega jõuavad tudengid ühel hetkel kindlasti raamatukokku, kuid kas nad on ka teadlikud kõigest sellest, mida on raamatukogul pakkuda?

Turundusprotsessi, selle teooria ja rakenduste tundmine annab raamatukoguhoidjatele võimaluse tutvustada raamatukoguteenuseid laiemalt kui varem. Üheks võimaluseks on kasutada erinevaid sotsiaalmeediakanaleid, mis annavad raamatukogule võimaluse muuta pakutavad teenused või toimuvad üritused nähtavamaks laiemale kogukonnale. Nii täidab raamatukogu laiemat eesmärki kasutajakeskse asutusena (Garoufallou jt 2013). Nimetatud kanalid on taskukohasust ja kättesaadavust arvestades ülikooliraamatukogu jaoks sobivaks väljundiks. Ühtlasi näitab sotsiaalvõrgustikku konto loomine raamatukogu paindlikkust, ajakohasust ja kaasaegsust.

Milline kanal valida?

Sotsiaalmeediakanalite valikul on oluline selgeks teha, mis on asutuse põhilised eesmärgid sotsiaalmeedias turundamisel, olgu selleks siis kasutajate kaasamine, informatsiooni jagamine või asutuse nähtavamaks muutmine. Üks populaarsemaid sotsiaalmeediakanaleid on Facebook, see on suure kasutajate arvuga ja mitmete funktsioonidega kanal, mis annab asutusele võimaluse info jagamiseks erinevate meediumite kaudu. Samas ei pruugi see tähendada kasutajate suuremat kaasatust. Oleme jõudnud aega, kus asutuste jaoks on Facebook pigem informatsiooni jagamise kui kaasamise kanal. Näiteks otsivad kasutajad rakendusest lahtiolekuaegu, eesootavaid üritusi või muid neile olulisi teadaandeid.

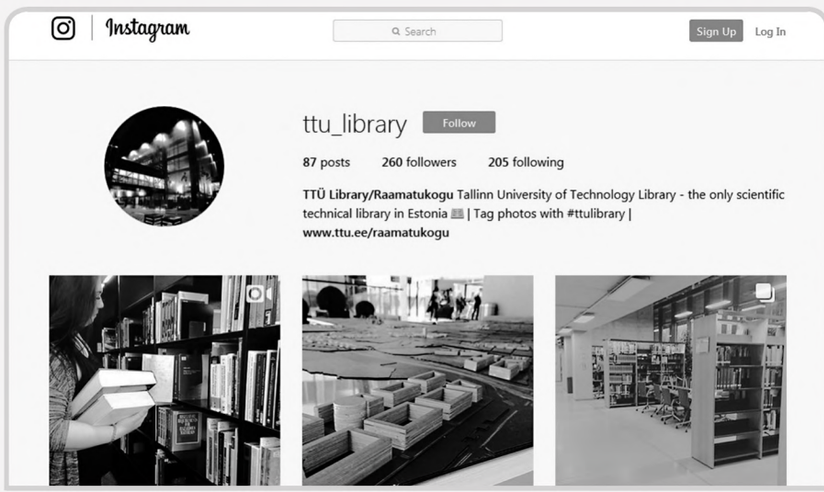

Instagram on Facebookist lihtsama ülesehitusega ning keskendub otseselt loodud sisule. Piltide ja videote jagamine annab võimaluse näidata raamatukogu teistsugust külge, mis teistes kanalites nii selgelt ei eristu. Kuna tegemist on hetke jagamisega, mis ei eelda postituse pikalt ette planeerimist, siis kogeb kasutaja jagatud sisu kaudu vahetuid emotsioone.

Kasutajate kaasamisel on suur roll visuaalsel sisul ning viimastel aastatel on piltide jagamine saavutanud enneolematu tõusu, mis on saanud võimalikuks seoses nutitelefonide ja nende kaamerate jätkuva täiustumise ja arenguga. Piltide jagamine on oma olemuselt väga sotsiaalne tegevus, mis pakub ettevõtetele ja mittetulunduslikele asutustele head võimalust sotsiaalmeedia kasutamiseks ettevõtte turunduses (Barker jt 2013).

Üheks selliseks võimaluseks on sotsiaalmeediarakendus Instagram. Rakenduse loojateks olid 2010. aastal kaks Stanfordi Ülikooli vilistlast, Kevin Systrom ja Mike Krieger, Facebook ostis Instagrami 2012. aastal. Rakenduse nimi tuleneb loojate sõnul ingliskeelsetest sõnadest *instant* (hetkeline, silmapilkne) ja *telegram* (telegramm). Rohkem kui 800 miljoni aktiivse kasutajaga (Instagram 2017) on Instagram kõige populaarsem pildipõhine sotsiaalvõrgustik ning seda ka sotsiaalmeedia turundajate jaoks.

Instagram annab võimaluse kaamera kasutamiseks, piltide ja videote töötlemiseks ning nende avaldamiseks ühes ja samas rakenduses. Rakenduse põhiliseks töövahendiks on *hashtag* (teemaviide), mille läbimõeldud kasutamine aitab postitusel võimalikult suure hulga kasutajateni jõuda ning tõsta nii *meeldimiste* kui ka *jälgijate* arvu. Teemaviidet võib raamatukogu kontekstis võrrelda märksõnaga, mis aitab soovitu kiiresti üles leida.

Instagram on Facebookist lihtsama ülesehitusega ning keskendub otseselt loodud sisule. Piltide ja videote jagamine annab võimaluse näidata raamatukogu teistsugust külge, mis teistes kanalites nii selgelt ei eristu. Kuna tegemist on hetke jagamisega, mis ei eelda postituse pikalt ette planeerimist, siis kogeb kasutaja jagatud sisu kaudu vahetuid emotsioone. Borges (2009) toob välja, et internetiajastul, kus enamik asju on kõigile nähtavaks tehtud, loodetakse näha seda, kes toote või teenuse taga tegelikult on. Piltide postitamine aitab seega näidata asutuse inimlikumat poolt. Samas on oluline silmas pidada, et tihti on Facebook ja Instagram teineteisele pigem täienduseks, täites asutuse jaoks erinevaid eesmärke.

Sotsiaalmeediakanali valikul tuleb lisaks loodud sisule arvestada ka asutuse sihtrühmadega. Statista portaalis avaldatud andmete kohaselt on Eestis 2015. aasta seisuga kõigist Instagrami kasutajatest 71% 18–34-aastased (Statista 2017). Seega on Instagrami puhul tegemist rakendusega, kus suur osa ülikooliraamatukogu sihtrühmadest aega veedavad: nimetatud rakenduse kasutamine raamatukogu tegevuse kajastamisel annab võimaluse tudengitega nende enda keskkonnas suhelda.

Mida postitada?

Ülikooliraamatukogu jaoks võib pildistamiseks sobiva materjali leidmine tunduda mõnikord keerulisena. Sellisel juhul tasub uurida teiste asutuste või raamatukogude Instagramiprofiile, nende kogemus oma konto loomisel aluseks võtta ja raamatukogu jaoks sobivaks kohandada.

Postitustele läbimõeldud sisu valimine annab võimaluse luua selline profiil, mida kasutajad tahavad ikka ja jälle uuesti vaadata. Selleks on oluline leida väljundid, mis ühtivad kasutajate soovide ja vajadustega ning millega nad ennast kõige enam seostada saaksid. Sisu loomisel tasub olla võimalikult mitmekülgne ja järjepidev, et jõuda suurema hulga kasutajateni.

Raamatukogu loodud sisu sõltub suuresti sellest, mida oma jälgijatele öelda tahetakse. Võimalikud postitused, mida raamatukogu profiilis kasutada:

- **raamatukogu ruumid või hoone** – lugejad tunnevad asukoha ära ja saavad ennast sellega seostada. Samuti saavad end nende piltidega seostada ka inimesed, kellel ei ole konkreetse raamatukoguga seost, kuid kes huvituvad erinevatest raamatukogudest, hoonetest või ruumikujundusest;

- **raamatukogu väärtusi edasiandvad tsitaadid** – kui tegemist on tsitaadiga, mis lugejat puudutab, saab ta sellele ka reageerida ning samal ajal loob ta raamatukogust positiivse kuvandi;
- **ajaloolised pildid raamatukogust** – Instagrami postitused kajastavad sageli hetkel toimuvat (nt näituse avamine), kuid oma profiili on võimalik mitmekesistada ka ajalooliste hetkedega, nt kuidas nägid raamatukogu ruumid välja 20 aastat tagasi. See loob jälgijale sisu, mida ta mujal tõenäoliselt ei näeks ja see on tema jaoks unikaalne;
- **mis toimub *lava taga*** – sarnaselt ajaloolistele piltidele on võimalik kajastada raamatukogus toimuvat, mida lugejad tavaliselt ei näe, nt mida tehakse korrastuspäeval, kui raamatukogu on suletud;
- **tähtpäevade kajastamine** – see aitab hoida profiili aktiivsena ning näidata, et asutusele on Eesti tähtpäevad samuti olulised;
- **ürituste kajastamine** – näitab lugejale, mis raamatukogus parasjagu toimub ja annab sotsiaalsema väljundi;
- **videopostitused** – lisaks piltidele on võimalik lisada ka videoid, mis muudavad profiili mitmekülgsemaks ja huvitavamaks. Kelm (2016) toob välja, et tihti on profiilile postitatud videote kaasatus võrreldes piltidega väiksem, kuna kasutaja ei jõua kiirel vaatlusel sealset sisu jälgida. Samas soovitab ta sellegipoolest postitada nii pilte kui ka videosid, et oma asutuse profiili mitmekesistada;
- **edasipostitused (*reposts*)** – Instagrami rakendus ei võimalda erinevalt Facebookist teiste kasutajate postitusi oma profiilil jagada, küll aga on loodud mitmeid seotud rakendusi, mis seda võimaldavad. See annab asutusele võimaluse näidata ennast oma jälgijate silmade läbi, mis suurendab kasutajate kaasatust.

TTÜ Raamatukogu Instagrami profiili analüüsist selgus, et kõige populaarsemad olid postitused raamatukogu ruumidest või välisvaatest, millele järgnesid tsitaadid ning postitused ajaloost ja *lava tagant*. Vähem populaarsed olid tähtpäevade postitused ning ürituste kajastused. Lisaks on oluline märkida, et postitused, milles on kajastatud tegevust, annavad edasi rohkem emotsioone.

Kuigi Instagrami puhul on tegemist visuaalse rakendusega, on oluline koht ka tekstiga lisataval. Kaasahaarav pealkiri ning läbimõeldud teemaviited aitavad postitustel võimalikult suure hulga kasutajateni jõuda. Postituste teemaviideteks (*hashtag*) on kasulik valida kõige populaarsemad viited. Kaasatust mõjutab seega ka lisatud teemaviidete arv ja sisu.

TTÜ Raamatukogu Instagrami profiili analüüsist ilmnes ka, et populaarseimad olid postitused, millel on 6–9 teemaviidet. Samas on vähem populaarsed need postitused, millel on kümme või rohkem viidet, seega võib öelda, et kuigi teemaviidete lisamine suurendab kaasatust, siis liiga palju viiteid võib viia vastupidise tulemuseni. Pealkirjade pikkus mõjutab samuti postituste kaasatust. TTÜ Raamatukogu puhul olid kõige populaarsemad postitused, mille pealkiri oli võimalikult lühike (0–140 tähemärki) või informatiivselt pikk (281 või rohkem tähemärki). Lühema pealkirjaga postitustest on enamasti kergem selget ülevaadet saada. Teiselt poolt võib pildile lisatud pealkiri olla visuaalile heaks täienduseks. Seega on olulisemal kohal pigem pealkirja lisatud sõnum kui selle pikkus.

Võimalusi mitmekülgse sisu loomiseks on palju, raamatukogu jaoks on oluline leida kasutajate soovide ja asutuse eesmärkide vaheline ühisosa. Konto edukaks haldamiseks tuleb kindlasti luua plaan, mille järgi tegutseda, et kaasata piisavalt kasutajaid juba konto loomise algusperioodil. Võtmesõnadeks on siinkohal järjepidevus ja kvaliteet, mis annavad kasutajatele mõista, et tegemist on aktiivse kontoga, mida tasub jälgida.

Artikkel põhineb 2017. aastal Tallinna Ülikooli Digitehnoloogiate Instituudi infoteaduste akadeemilises suunas kaitstud magistritööl *Instagram ülikooliraamatukogu turunduskanalina Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu näitel*[1] (juhendaja lektor Aira Lepik). Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada Instagrami rakendatavus ülikooliraamatukogu turunduskanalina. Eesmärgi täitmiseks analüüsiti erialases kirjanduses esile tõstetud ülikooliraamatukogude Instagrami-kontosid ning töö käigus loodud Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu Instagrami-kontot. Uurimistöös rakendati tegevusuuringu strateegiat.

[1] Töö on leitav TLÜAR digitaalraamatukogust ETERA: http://www.etera.ee/zoom/31109/

Kasutatud kirjandus

Barker, M., Barker, D., Bormann, N., Neher, K. (2013). *Social media marketing: a strategic approach.* Florence (Ky.) etc.: South-Western, Cengage Learning.

Borges, B. (2009). *Marketing 2.0: bridging the gap between seller and buyer through social media marketing*. Loetud aadressil http://www.findandconvert.com/ebook/Marketing-2-0-Bridging-the-Gap.pdf

Condous, C. (1983). Non-profit marketing – libraries future? *Aslib Proceedings*, 35(10), 407-417. http://dx.doi.org/10.1108/eb050905

Drucker, F. P. (1974). *Management: tasks, responsibilities, practices*. New York: Harper & Row.

Evans, D. (2012). *Social media marketing : an hour a day*. Hoboken, US: Sybex.

Garoufallou, E., Siatri, R., Zafeiriou, G., & Balampanidou, E. (2013). The use of marketing concepts in library services: a literature review. *Library Review*, 62(4/5), 312-334. http://dx.doi.org/10.1108/LR-06-2012-0061

Grönroos, C. (1989). Defining marketing: a market-oriented approach. *European Journal of Marketing*, 23(1), 52-60. http://dx.doi.org/10.1108/EUM0000000000541

Instagram. (2017). *Instagram's 2017 year in review.* Loetud aadressil https://instagram-press.com/blog/2017/11/29/instagrams-2017-year-in-review/

Kelm, J. (2016). *25 Instagram tips for the modern nonprofit.* Loetud aadressil https://www.classy.org/blog/instagram-tips-modern-nonprofit/

Kotler, P. & Armstrong, G. (2014). *Principles of marketing*. Boston (Mass.): Pearson.

Kotler, P. & Levy, S. J. (1969). Broadening the concept of marketing. *Journal of Marketing*, 33, 10-15. http://dx.doi.org/10.2307/1248740

Kotler, P. & Zaltman, G. (1971). Social marketing: an approach to planned social change. *Journal of Marketing*, 35(5), 3-12. http://dx.doi.org/10.2307/1249783

Lepik, A. (1998). Raamatukogumarketing: võimalus nõudluse ja pakkumise dialoogiks. *Acta Universitatis Scientiarum Socialium et Artis Educandi Tallinnensis. Humaniora A 14*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.

Lepik, A. (2012). Turundus raamatukogu-(nduse)s: rohkem küsimusi kui vastuseid? *Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2011*. 23. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

Mathews, B. (2009). *Marketing today's academic library: a bold new approach to communicating with students*. Chicago: American Library Association.

Mayfield, A. (2008). *What is social media?* Loetud aadressil http://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf

Ngai, E. W. T.; Moon, K. K.; Lam, S. S.; Chin, E. S. K.; Tao, S. C. (2015). Social media models, technologies, and applications. *Industrial Management & Data Systems*, 115(5), 769–802. http://dx.doi.org/10.1108/IMDS-03-2015-0075

Statista (2017). *Number of Instagram users in Estonia as of November 2015, by age group and gender.* Loetud aadressil https://www.statista.com/statistics/ 680719/instagram-users-estonia-by-age-group-gender/

Tuten, T. L. & Solomon, M. R. (2013). *Social media marketing*. Boston (Mass.): Pearson Education.

Suhtlusturunduse kasutamise vajadus ja võimalused

Elise Rand, *Viimsi Raamatukogu raamatukoguhoidja*

Millised on rahvaraamatukogude võimalused ja vajadused suhtlusturunduse ning suust-suhu-turunduse rakendamisel? See on teema, mida ajendasid uurima nii traditsioonilistele turundustegevustele alternatiivi leidmise vajadus kui ka isiklik kogemus raamatukogu turundamisel. Suhtlusturunduse kasutamise vajaduse ja võimaluste rakendamise analüüsimiseks korraldasin Viimsi valla elanikele küsitluse, et välja selgitada nende valmidus Viimsi Raamatukogu kohta käiva informatsiooni suust-suhu jagamiseks.

Sellest, et kõik sinust räägivad,
on siin maailmas siiski midagi veel halvemat:
kui sinust keegi ei räägi.
Oscar Wilde[1]

Turundustegevus raamatukogus – miks?

Raamatukoguhoidjana peame pidevalt leidma uusi viise, kuidas turundustegevuse abil raamatukogu olemasolu tõestada, selle mainet kujundada ja lugejate arvu tõsta. Turundustegevuse eesmärk raamatukogus ei ole ainult potentsiaalsete kasutajate reaalseteks kasutajateks muutmine, vaid oma väärtuse rõhutamine, infoteenuste püsimise ja arengu kindlustamine ning raamatukoguteenuste kvaliteedi säilitamine, et teenindatavale piirkonnale lisaväärtust pakkuda. Lisaks võiks struktureeritum turundustöö üldisemalt aidata mõista raamatukogusid ja nendes tehtavat tööd. Infotehnoloogia kiire areng ning sellest tulenevad erinevad turunduskanalid ja -vahendid vajaksid süstemaatilist tutvumist, et võimaldada kaasaegset ja efektiivset turundustegevust, mis paistaks lugejatele ka välja.

[1] Anton Hansen Tammsaare tõlkes:
Wilde, Oscar. Dorian Gray portree. Tallinn: FUTU Print, 2013, lk. 6.

Värske magister Elise Rand Viimsi Raamatukogus. Foto: Teet Malsroos

Kõige lihtsam viis suust-suhu-suhtlust ergutada on pakkuda suurepärast teenindust: kui pakkuda kogukonnale vajalikku teenust edukalt ja stiilselt, siis räägivad inimesed sellest ka oma sõpradele.

Viimsi Raamatukogus on õdusaid nurki suhtlemiseks.
Foto: Teet Malsroos

Uue kaasava raamatukogunduse paradigma kohaselt on raamatukogus oluline kasutajakesksus ning pideva ja eesmärgipärase muutuse soodustamine (Remmelg 2016). Tähtis on välja selgitada ka mittekasutajate vajadused ja ootused ning neid raamatukogu pakutavast informeerida. Tervikliku turundusprotsessi rakendamine ning pidevalt muutuvate keskkondade hindamine on efektiivsel turundustegevusel võtmetähtsusega (Dempsey *s.a.*).

Raamatukogud ei võistle omavahel hinna, vaid pigem teadmiste ja kompetentsidega ning seetõttu on raamatukogutöötajatel tihti keeruline end ärisektori turundusele suunatud tegevustega seostada. Siiski võivad ärimaailmast üle võetud turundus-kontseptsioonid täita edukalt raamatukogu turundusvajadusi. Veelgi enam – tegelikult on turundustegevus raamatukogudesse integreeritud ning võib väita, et suur osa raamatukogu tegevusest on osa turundusest (Gupta 2016).

Suhtlusturunduse võimalused

Rahvaraamatukogude kui mitteäriliste organisatsioonide jaoks nähakse suurt potentsiaali suhtlusturundusel, mis on kuluefektiivne ning mille tegevused toetavad kasutajakeskset teenusepakkumist, olles suunatud kasutajasuhete hoidmisele. Suhtlusturundus pakub alternatiivi traditsioonilistele turundustegevustele (info jagamine plakatitel, sotsiaalmeedias jm). Aspektid, mida suhtlusturunduse rakendamine eeldab ja mida selle tegevuste kaudu saavutatakse (sobiv füüsiline keskkond, suurepärane klienditeenindus, kasutajate säilitamine ning nendega pikaajalise suhte motiveerimine, strateegiline koostöö kasutajatega, asjakohased pakutavad teenused) toetavad ka üldisemalt rahvaraamatukogu eesmärkide elluviimist.

Kasutajate hoidmine ja nendega suhete tugevdamine, nende kuulamine ning strateegiline koostöö lugejatega suurendab pühendumust, mis on suhtlusturunduse eduka rakendamise aluseks (Vihalem 2008). Suur osa rahvaraamatukogu lugejaid kasutavad raamatukogu teenuseid pikka aega, on lojaalsed ning seeläbi sobiv sihtrühm suhtlusturunduse võtete kasutamiseks. Raamatukogudel on võimalik oma kasutajat tundma õppida, tema vajadusi ja soove arvestada ning selle alusel teenuseid kujundada ja turundustegevusi planeerida.

Suur osa rahvaraamatukogu lugejaid kasutavad raamatukogu teenuseid pikka aega, on lojaalsed ning seeläbi sobiv sihtrühm suhtlusturunduse võtete kasutamiseks.

Rahvaraamatukogude kui mitteäriliste organisatsioonide jaoks nähakse suurt potentsiaali suhtlusturundusel.

Suhtlusturundus võimaldab raamatukogul kasutajatega usalduslikke ja pikaajalisi suhteid luua, kujundada inimeste suhtumist raamatukogusse ja muuta rahulolevad kasutajad raamatukogu brändi propageerijateks. Kasutajate turundustegevustesse kaasamine suurendab raamatukogu mõju ja avalikku nähtavust kogukonnas, aidates raamatukogu brändi tuntust tõsta (WOMMAPEDIA *s.a.*).

Tead, mis minuga juhtus? ehk suust-suhu-suhtluse kasutamine turundustegevuses

Suhetele põhinevat turundustegevust toetab kasutajate omavaheline suhtlus ehk suust-suhu-suhtlus. Suust-suhu-suhtlus ei ole ju tegelikult midagi uut – inimesed on omavahel ammusest ajast infot vahetanud. Uus on selle tegevuse rakendamine turunduses ehk suust-suhu-turundus, mis kasutab ära inimeste omavahelisi suhteid ning aitab turundajatel lahendada probleemi, et inimesed ei usalda reklaami ja on hakanud seda ignoreerima (Sernovitz 2012). Selle efektiivsus seisneb asjaolus, et tarbijad usaldavad oma tuttavate, sõprade, kolleegide ja pereliikmete soovitusi rohkem kui näiteks massikommunikatsioonikanalites edastatud reklaame – suust-suhu-turunduse ülesanne on ärgitada oma lojaalseid kliente soovitama sõpradele konkreetseid tooteid. Blogide-, meili- ja veebipõhiste kogukondade kaudu jagavad inimesed nüüd soovitusi (nii häid kui halbu) mitte ainult 10 või 20 inimesega, vaid tuhandetega (Kelly 2007).

Kõige lihtsam viis suust-suhu-suhtlust ergutada on pakkuda suurepärast teenindust: kui pakkuda kogukonnale vajalikku teenust edukalt ja stiilselt, siis räägivad inimesed sellest ka oma sõpradele (Potter 2013). Oluline ongi keskenduda peamiselt kliendikogemusele, et rakendada inimeste mõju brändi tuntuse tõstmiseks.

Edukaks suust-suhu-turunduseks on antud järgnevad soovitused:

- **identifitseeri mõjutajad** – oluline on leida inimesed, kes on sinu tegevusest huvitatud ning valmis sellest ka teistele rääkima;
- **ole huvitav** – anna inimestele põhjust sinu raamatukogust rääkimiseks;
- **tee rääkimine lihtsaks** – mõtle välja lihtsad sõnumid, mida on kerge kommunikeerida ja aita inimestel neid erinevate (huvitavate ja uuenduslike) vahenditega jagada ning oma arvamust avaldada;
- **tee inimesi rõõmsaks** – rõõmus kasutaja on parim reklaam, vestle kasutajatega ning kuula, mis neil öelda on;
- **teeni usaldus ja austus** – keegi ei räägi hästi organisatsioonist, mille vastu tal usaldus puudub;
- **mõõda ja hinda tulemusi** – iga turundustegevuse puhul on oluline tagasiside ja järeldused (Sernovitz 2012, Dowd jt 2010).

Viimsi Raamatukogus toimub rohkelt kohtumisi autoritega. Foto: Teet Malsroos

Suhtlusturundus võimaldab raamatukogul kasutajatega usalduslikke ja pikaajalisi suhteid luua, kujundada inimeste suhtumist raamatukogusse ja muuta rahulolevad kasutajad raamatukogu brändi propageerijateks. Kasutajate turundustegevustesse kaasamine suurendab raamatukogu mõju ja avalikku nähtavust kogukonnas, aidates raamatukogu brändi tuntust tõsta.

Suust-suhu-turunduses võib eristada mitmeid alaliike, kuid raamatukogude jaoks on sobivamad alljärgnevad, mis pakuvad enim võimalust kogukonna kaasamiseks:

- **kõmuturundus** – raamatukogu turundamine huvitava sündmuse või tavatu sõnumi kaudu, tekitades kasutajates emotsiooni ning motiveerides seeläbi suust-suhu-suhtlust;
- **viirusturundus** – meelelahutuslike või informatiivsete sõnumite turundamine – teated liiguvad inimeselt inimesele ning muutuvad seeläbi mõjusamaks;
- **ühinguturundus** – kogukonnad, mis jagavad ühiseid väärtusi, kommunikeerivad omavahelisi sõnumeid. Raamatukogu saab kogukonnaga suhestuda ja panustada vahendite ja sisuga (nt kirjandusklubid, kohtumised);
- **arvamusliidri kasutamine** – identifitseeritakse peamised kogukonnad ning arvamusliidrid, kes võiksid raamatukogust rääkida ning kellel oleks kogukonnas mõju;
- **rohujuureturundus** – vabatahtlike kaasamine raamatukogu hüvanguks vajab motiveerivat jõudu alustamiseks. Küll aga võib tekkida oht kaotada kontroll selle üle, kuidas sõnumeid kasutatakse ja edastatakse (Dowd jt 2010).

Viimsi Raamatukogu asub praegu pansionaadiga ühe katuse all. Foto: Teet Malsroos

Kõik raamatukogutöötajad on turundusspetsialistid

Oluline on mõista, et turundustegevus ei ole vaid juhtpositsioonidel oleva personali ülesanne, vaid sellesse peaksid olema kaasatud kõik raamatukogu töötajad. Kõik töötajad on mingil määral turundajad ning peaksid olema turundustegevustesse kaasatud (Helinsky, 2008). Töötajate roll kasutajatega suhtlemisel ning nendega suhte loomisel on väga tähtis. Oluline on koolitada ja kaasata töötajaid, et nad mõistaksid, kuidas suust-suhu-turundus toimib ning kuidas on see organisatsioonile kasulik. Oluline on vaadelda raamatukogu rahulolevaid kasutajaid kui raamatukogu brändi propageerijaid, kes hea meelega kiidavad erilisi kogemusi, mis neile on raamatukogus osaks saanud. Soovitamine ei ole motiveeritud ainult positiivsetest kogemustest, vaid ka loomulikust inimlikust instinktist teisi aidata ning paljudele mõjub hästi teadmine, et suudame teiste eludele väärtust lisada (Singh 2014).

Mida turundada? Raamatukogu kuvandi kujundamine

Tähelepanu alla tuleb võtta ka raamatukogu imidži kujundamine ning see, kuidas kasutajad ja mittekasutajad raamatukogu ning raamatukoguhoidjaid tajuvad. Turundustegevused aitavad raamatukogu kuvandit kujundada ning võimaldavad suurendada ka üldist teadlikkust raamatukogust kui info- ja kogukonnakeskusest. Lisaks on vaja turundada ka raamatukoguhoidjat ennast kui mitmekülgset infospetsialisti, kes on võimeline lugejaid aina suuremas info ülekülluses toetama.

Positiivne brändiimidž ja head suhted on saavutatavad kogukonna ja raamatukogu vaheliste kokkupuutekohtade kaudu: inimeste suhtumist raamatukogusse on võimalik kujundada näiteks suust-suhu-turunduse, raamatukogu veebilehe ja sotsiaalmeedia, andmebaaside ning hea teeninduse kaudu (Singh, Ovsak 2013). Raamatukoguhoidja sõbralikkus, positiivne suhtumine, abivalmidus ning lihtsa keele kasutamine külastajatega suhtlemisel võib aidata muuta raamatukogu füüsilist keskkonda tuttavamaks ning parandada organisatsiooni avalikku imidžit. Nii on positiivne brändiimidž oluline uute kasutajate leidmisel ja kaasamisel.

Kellele turundustegevus suunata?

Mõtleme hetkeks oma raamatukogu lugejale. Miks ta raamatukogu kasutab? Kuidas ta on leidnud tee raamatukokku? Mis teda hoiab just seda raamatukogu kasutamas? Põhjusi võib olla erinevaid, kuid suhtlusturunduse eesmärgiks on just lugejakeskne teenusepakkumine ning lugejatega pikaajalise suhte loomine.

Raamatukogu kasutajad ja mittekasutajad saab jagada viide gruppi:

- **kahtlejad** (*Suspects*) – indiviidid, kes ei mõtle raamatukogust ja kelle jaoks raamatukogu ei ole osa elust;
- **huvilised** (*Prospects*) – indiviidid, kes võiksid hakata raamatukogu kasutajaks, kui keegi neile seda soovitaks;
- **kasutajad** (*Customers*) – indiviidid, kes raamatukogu kasutavad, kas- või ainult vahetevahel;
- **kliendid** (*Clients*) – indiviidid, kes regulaarselt raamatukogu kasutavad ning kes suhtlevad raamatukogu töötajatega;
- **eestvõitlejad** (*Champions*) – indiviidid, kes kasutavad raamatukogu, suhtlevad raamatukogu töötajatega, toetavad raamatukogu ka küsimata, võivad toetada ka rahaliselt (Barber, Wallace 2010).

Suust-suhu-turundus võimaldab kahtlejaid muuta kasutajateks ning kasutajaid eestvõitlejateks, tugevdades seeläbi raamatukogu kasutajate seotust raamatukoguga.

Kasutaja hindab rohkem tuttava soovitust kui traditsioonilisi reklaamsõnumeid (Potter 2013). Raamatukogu kontekstis on suust-suhu-turundus pidev protsess, mille kaudu aktiivselt rakendada ja arendada kasutajate mõju, kes sinu teenusest räägivad, et seeläbi raamatukogu edendada. Edukas suust-suhu-turundus tähendab uusi raamatukogukasutajaid ning kinnistunud väärtust olemasolevate kasutajate näol, kes teenust rohkem tarbima hakkavad. Turundustegevus peaks inspireerima reaalseid ja potentsiaalseid kasutajaid tegutsema – raamatukogu loodab neid panna käituma nii, et see raamatukogule kasulik oleks.

Raamatukogu turundustegevusi planeerides on kasutajate kõrval oluline arvestada ka inimestega, kes raamatukogu ei kasuta. Kindlasti on Sinu raamatukogu teeninduspiirkonnas palju inimesi, kes ei ole raamatukogu kasutajad. Tähtis on ka mittekasutajate infovajaduste väljaselgitamine ning nende informeerimine raamatukogu pakutavatest teenustest. Oluline on arvestada nende põhjendusi, kuulata ka negatiivseid arvamusi ning teha nendest lähtuvalt muudatusi.

Turundustegevus rahvaraamatukogus peaks olema kahepoolne kommunikatsioon kasutajaga, suhtluse oluliseks osaks on kasutaja kuulamine: kogude ja teenuste kujundamisel on

vaja silmas pidada kogukonna vajadusi ja soove (Barber, Wallace 2010). Teisalt on oluline pakkuda lugejatele võimalust ja põhjust raamatukogust rääkida, muutes lugeja raamatukogule vajalikuks turundusspetsialistiks, kes jagaks emotsiooni heast kogemusest ja meeldivast teenindusest.

Aga...

Suust-suhu-suhtlus võib teemast lähtuvalt olla nii positiivne, neutraalne kui ka negatiivne (Carl 2006). Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et sotsiaalmeedia võimaldab kasutajatel oma hinnanguid (häid ja halbu) jagada oma sõprade, sugulaste, töökaaslastega, aga ka võhivõõrastega. Suhtlusturunduse kaudu püüame motiveerida positiivsete sõnumite liikumist ning et kasutaja jagaks oma kogemusi raamatukoguga. Suust-suhu-suhtlus võib väga efektiivselt ka halva teeninduse kohta sõnumit edastada, kuid ka negatiivse tagasiside saamine on raamatukogule oluline reageerimiseks, õppimiseks ja teenuse kvaliteedi parendamiseks.

Soovitused suhtlusturunduse kasutamiseks rahvaraamatukogus

Magistritöös kasutatud kirjandusele ja uuringutulemustele tuginedes saab välja tuua järgmised soovitused rahvaraamatukogudele suhtlusturunduse võimaluste kasutamiseks:

- fookusesse tuleb asetada lugeja ning koostöö temaga, lugejale tuleb pakkuda võimalusi arvamuse avaldamiseks ning seda ka kuulda võtta;
- raamatukogu teenuste ja kogude kujundamisel on vaja lähtuda kogukonna soovidest ja vajadustest, soove ja vajadusi aitab välja selgitada näiteks rahulolu-uuringu läbiviimine, mis aitab tuvastada kasutajatele olulised teenused;
- raamatukogu füüsilise ruumi kujundamisel on vaja lähtuda kasutaja soovidest ja mugavusest, seda eriti näiteks kogude paigutamisel, individuaal- ja rühmatööruumide sisseseadmisel, näituste ja väljapanekute kujundamisel (visuaalse materjali kujundamiseks on heaks abimeheks nt veebipõhised kujundusprogrammid canva.com ja fotor.com);
- raamatukogutöötajate koolitamine ja turundustegevusse kaasamine on kriitilise tähtsusega, sest kasutajatega suhtlevad eri tasemeil kõik raamatukogu töötajad, lisaks aitab see kaasa raamatukogutöötajate turundusega seotud hoiakute kujundamisele;
- fookusesse tuleb võtta klienditeenindus, mis on tihedalt seotud suhtlusturunduse tegevuste rakendamisega, oluline on keskenduda kasutajakogemusele ja kasutajakesksele klienditeenindusele;
- oluline märksõna on ausus: tähtis on mõista, et edu saavutatakse vaid sellega, mida ka reaalselt kasutajatele pakkuda suudetakse;
- on vaja leida mitmesuguseid stiimuleid, mis paneksid inimesed raamatukogust rääkima: näiteks erilised sündmused, mis tekitavad emotsioone või ka tavaliste, igapäevaste asjade seostamine oma raamatukoguga, et tekitada kasutaja ja raamatukogu vahelist sidet (nt 2017. a tekitas Viimsi Raamatukogu Facebooki postitustest kõige suurema reaktsiooni pilt siilist õhtuhämaruses raamatukogu ukse taga);
- on vaja tegeleda raamatukogu brändi kujundamisega ning brändi kogukonnas nähtavaks muutmisega.

Oluline märksõna on AUSUS: tähtis on mõista, et edu saavutatakse vaid sellega, mida ka reaalselt kasutajatele pakkuda suudetakse.

Suhtlusturundus võimaldab raamatukogul kinnistada suhteid oma kasutajatega, muutes neid lojaalsemaks ning kasutades neid samas ka raamatukogu brändi propageerijana. Oluline on anda kasutajale põhjus ja võimalus raamatukogust rääkimiseks, et turundustegevusi võimendada. Lisaks on oluline teadvustada iga töötaja rolli raamatukogu edukas turundustegevuses.

Artikkel põhineb 2017. a Tallinna Ülikooli Digitehnoloogiate Instituudi infoteaduste akadeemilises suunas kaitstud magistritööl *Suhtlusturunduse kasutamise vajadus ja võimalused rahvaraamatukogus Viimsi Raamatukogu näitel*[1] (juhendaja lektor Aira Lepik).

Kasutatud allikad

Barber, P., & Wallace, L. (2010). *Building a buzz*. Chicago: ALA Editions.

Carl, W. (2006). What's all the buzz about? Everyday communication and the relational basis of word-of-mouth and buzz marketing practices. *Management Communication Quarterly*, 19(4), 601-634. http://dx.doi.org/doi:10.1177/0893318905284763

Dempsey, K. (*s.a.*). *The cycle of true marketing*. Loetud 25. jaanuar 2017 aadressil https://www.librariesareessential.com/library-marketing-resources/cycle-of-true-marketing/

Dowd, N., Evangeliste, M., & Silberman, J. (2010). *Bite-sized marketing: realistic solutions for the overworked librarian*. Chicago: American Library Association.

Gupta, D. (2016). Everything is marketing: an analysis of functional relationships of marketing and libraries. *DESIDOC Journal of Library and Information Technology*, 36(3), 126-130. http://publications.drdo.gov.in/ojs/index.php/djlit/article/view/9888/5597

Helinsky, Z. (2008). *A short-cut to marketing the library*. Oxford: Chandos.

Kelly, L. (2007). *Beyond buzz: the next generation of word-of-mouth marketing*. New York: AMACOM.

Potter, N. (2013). *What does word of mouth marketing really mean?* Loetud aadressil http://lj.libraryjournal.com/2013/12/marketing/what-does-word-of-mouth-marketing-really-mean

Remmelg, S. (2016). *Sotsiaalmeedia kasutamine kaasavas raamatukogunduses Eesti avalik-õiguslike ülikooliraamatukogude näitel : magistritöö*. Loetud aadressil http://www.etera.ee/s/seAkXjxQyN

Sernovitz, A. (2012). *Word of mouth marketing: how smart companies get people talking*. Austin: Greenleaf Book Group Press.

Singh, R., & Ovsak, A. (2013). Library experience matters! Touchpoints to community engagement. *Journal of Library Administration*, 53(5-6), 344.

Singh, R. (2014). Engaging your library community through effective brand advocacy: STEPPS to success. *Feliciter*, 60(3), 27.

Vihalem, A. (2008). *Turunduse alused*. Tallinn: Külim.

WOMMAPEDIA. (*s.a.*). Everything to know about word of mouth marketing. Loetud 25. jaanuar 2017 aadressil http://www.wommapedia.org/

[1] Töö on leitav TLÜAR digitaalraamatukogust ETERA: http://www.etera.ee/s/TX2LfKcjZT

KUNST RAAMATU-KOKKU

Kunst raamatukokku

Rahvaraamatukogud pakuvad 2018. aastal EV 100 projekti *Kunst raamatukokku* raames noortele kunstnikele vanuses 14–26 võimalust eksponeerida oma kunstitöid raamatukogudes.

Maarja Pildre, *Tallinna Keskraamatukogu laste- ja noorteteeninduse pearaamatukoguhoidja, Eesti raamatukogude ühiskingituse* Kunst raamatukokku *projektijuht*

Artur Anniste. Foto: Rutt Rimmel

Loona Mets. Foto: Jan Rahman

Eesti rahvaraamatukogud on avanud meie riigi 100. sünnipäeva puhul oma näitusepinnad kohalikele noortele ehk siis üle Eesti toimuvad raamatukogudes ainult noorte näitused. Noortele kunstnikele on see võimaluseks oma töid avalikkusele näidata, tehes sellega sadade näituste näol oma kingituse Eestile. Praeguseks on teoks saanud ja/või saamas nii ühis- kui ka personaalnäitused, nii traditsioonilises vormis kui ka näiteks videoinstallatsioonide ja häppeningidena. Eksponeeritavaiks töödeks on näiteks koomiksid, raamatuillustratsioonid, filmid, installatsioonid, moekollektsioonid, fotod, joonistused ja animatsioonid. Näituste teemad on kunstnike enda valida, ent võiksid olla seotud kirjanduse, kultuuri ja Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva väärtustega. Näitustega seoses kutsuvad rahvaraamatukogud ka noori ja noorteorganisatsioone üles korraldama 2018. aastal oma piirkonnas erinevaid kunstiga seotud üritusi. Raamatukogudele on näituste korraldamine andnud võimaluse tihendada sidet noortega. Noored kunstnikud toovad oma näitusi vaatama teisi noori ning nii tekib raamatukogudel võimalus raamatukoguteenuseid just neile tutvustada. Projektiga liitunuid on kõikidest maakondadest üle Eesti, jätkuvalt ootame seni mitteosalevaid rahvaraamatukogusid projektiga ühinema.

WWW ev100.ee/et/kunst-raamatukokku
facebook.com/kunstraamatukokku/

Greete Piil. Foto: Annely Veevo

Greete Piili taiestega sai Hiiu Valla Raamatukogus tutvuda digitaalsel kujul. Foto: Annely Veevo

Marianne Lapin seadis oma kaunid loodusfotod üles Tamsalu Raamatukogus.
Foto: Kersti Burk

Greete Piili tööde näitust oli võimalik nautida Kõrgessaare haruraamatukogus.
Foto: Annely Veevo

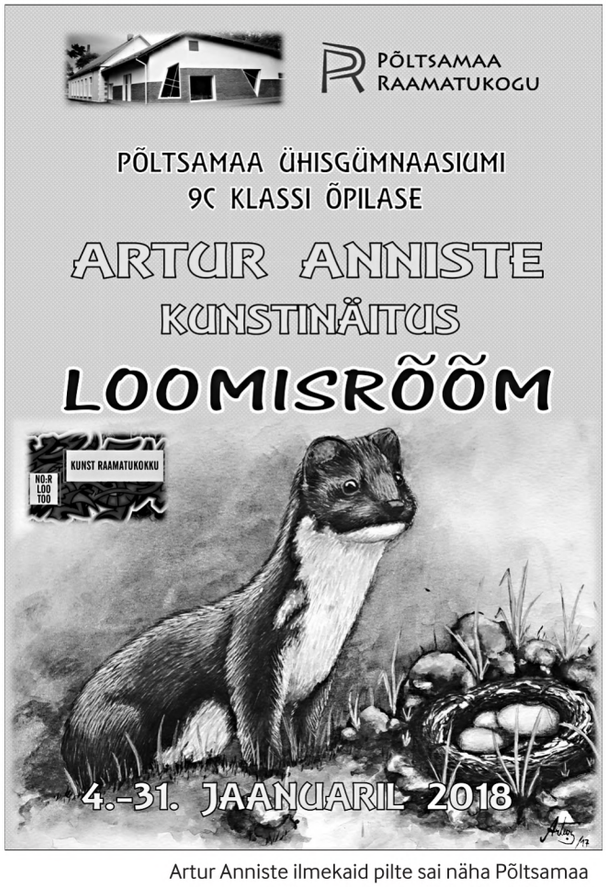

Artur Anniste ilmekaid pilte sai näha Põltsamaa Raamatukogus. Foto: Rutt Rimmel

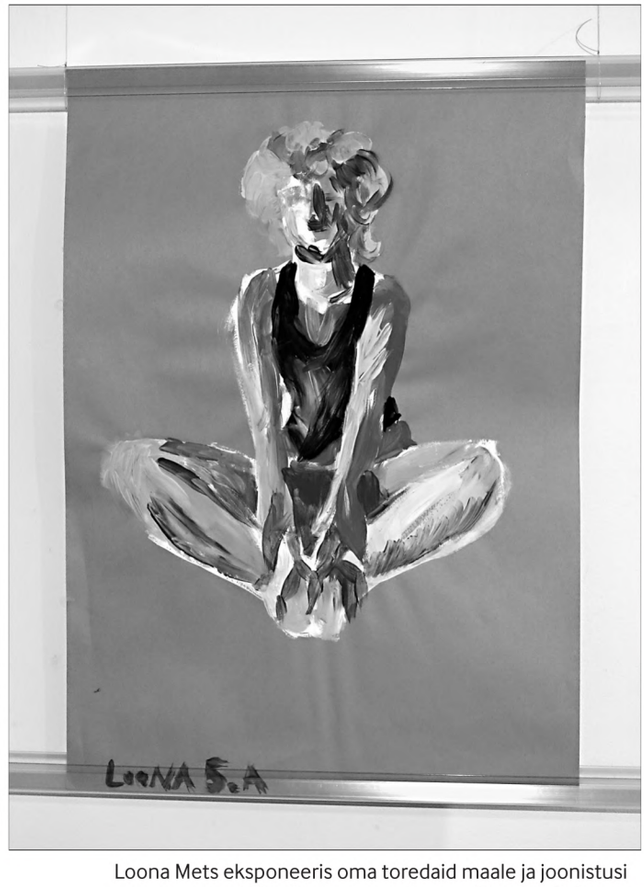

Loona Mets eksponeeris oma toredaid maale ja joonistusi Põlva Keskraamatukogus. Foto: Jan Rahman

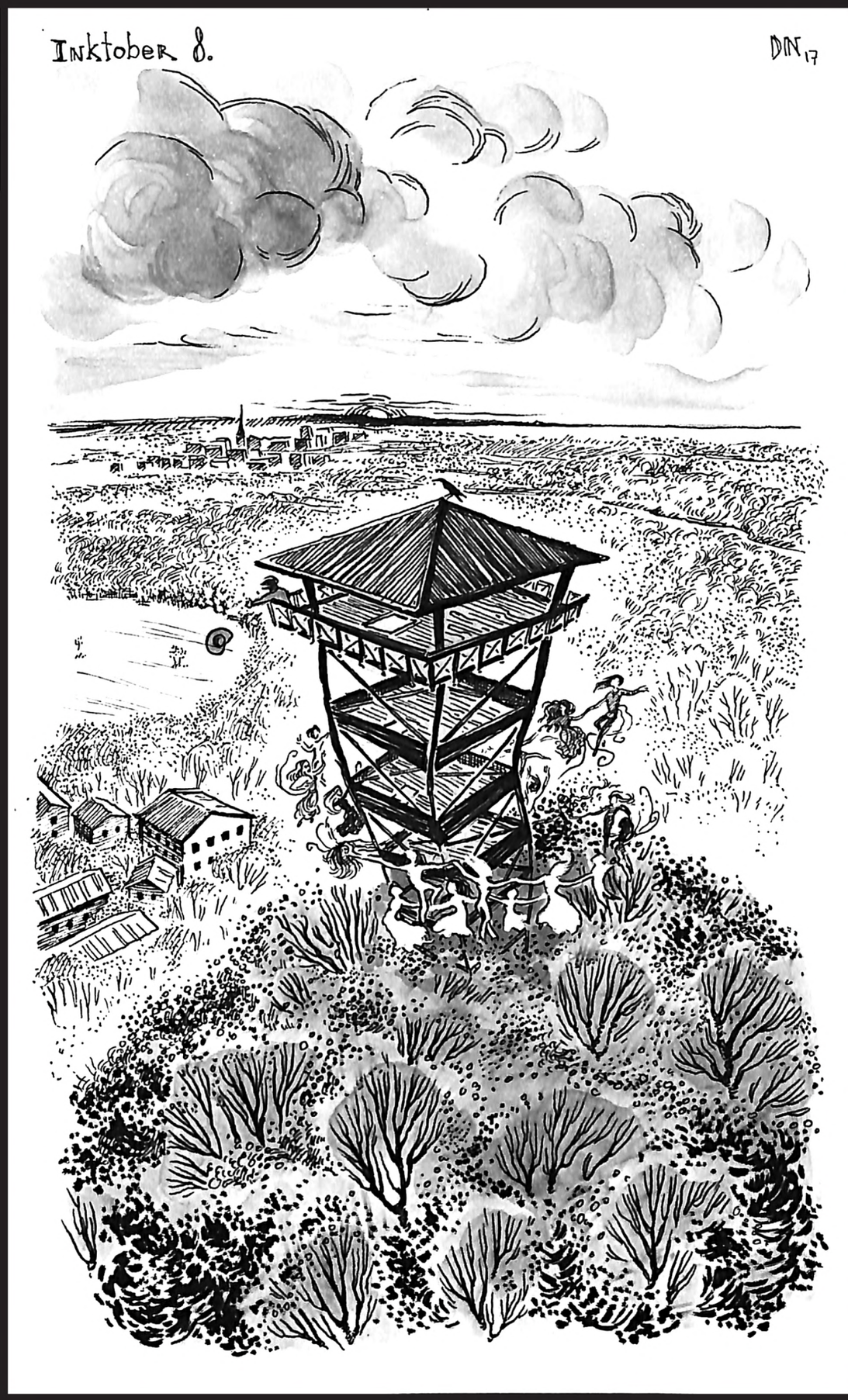

Sillamäelt pärit Darina Nossova kunsti sai imetleda Narva Keskraamatukogus korraldatud näitusel. Allikas: Narva Keskraamatukogu

Foto: Teet Malsroos

KRAS – suur samm kasutajate mugavuse suunas

Kristina Pai
Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi tegevdirektor

Paljud lugejad ja Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi (edaspidi ELNET) liikmesraamatukogud on juba aastaid igatsenud võimalust kasutada ühe lugejapiletiga eri raamatukogude kogusid. Päris ühtse lugejapiletini ei ole veel jõutud, küll aga saime sel sügisel unistusele sammukese lähemale. 27. augustil 2017 andsime oma kasutajatele ESTER-i kodulehe uudistes teada, et lugejaks registreerumiseks või oma lugejaõiguste pikendamiseks ei ole enam vaja ilmtingimata raamatukokku tulla. Valmis oli saanud raamatukogude ühine kasutajate haldussüsteem ehk täht-tähelt võttes **kasutajate registreerimise ja autentimise süsteem – KRAS**. Rakendus, mis võimaldab end iseseisvalt lugejaks registreerida, oma lugejaandmeid uuendada ja e-kataloogi ESTER sisse logida, tuvastades ennast kas ID-kaardi, mobiil-ID või kasutajanime ja parooliga.

KRAS-i kohta võib öelda *kaua tehtud, kaunikene*. Kuigi unistus ühtsest lugejate andmebaasist on ammune, jõuti tegudeni eri põhjustel alles hiljuti. Mitmel aastal lükkus projekt edasi rahanappuse tõttu. Siis otsustati aga ette võtta samuti aastaid jutuks olnud kahe ESTER-i andmebaasi liitmine, mis tähendas kõigile ESTER-i raamatukogudele suurt tööd kataloogide korrastamisel. Liitmise kõrvalt ei olnud jaksu tegeleda millegi muuga. Peale kataloogide liitmist 2014. a jäi aga suurprojektist veidi raha üle ja oligi aeg hakata tegelema KRAS-iga. Selleaegsest kirjavahetusest on näha, et kohe algas uue arenduse planeerimine ja uurimine, kuidas see osapooli mõjutab ning milliseid arendustöid eeldab – on ju raamatukogud sageli kas ülikooli või linna IT-teenistusega seotud ning peavad tegutsema nendega käsikäes.

2015. a sügisel alustati uue rakenduse tehnilise kirjelduse ettevalmistamisega, sest oli selge, et nii suure töö jaoks tuleb korraldada riigihange. 20. novembril 2015 tegi ELNET-i juhatus otsuse KRAS-i rakenduse arendus-

töödeks hanke algatamise kohta. Hange kuulutati välja, pakkumused laekusid kahelt IT-firmalt ja 2015. a detsembris allkirjastas ELNET lepingu hanke võitja, firma Mindworks Industries OÜ-ga.

2016. a alguses käivitus tegelik arendustöö. Kuna osapooli oli palju, tähendas see lõputuid koosolekuid, kompromisse ja kokkulepete sõlmimist. Arendusprojektis osales 18 raamatukogu koos oma haru- ja/või erialakogudega – kokku 31 raamatukogu, lisaks arendaja ja e-kataloogi ESTER aluseks oleva raamatukogusüsteemi Sierra tootja, USA ettevõte Innovative Interfaces Inc. Kui osapooli on palju, kipuvad asjad venima. Küll oodati ameeriklaste järel, küll püüti kõigi 18 osalejaga (ja nemad omakorda oma haru- või erialakogudega) kokkuleppele jõuda. Raamatukogudel oli vaja teha palju sisulisi otsuseid ja kokkuleppeid, arvestades nii huvigruppide kui ka kasutajate soove ning muuta mitmeid seadistusi. Innovative Interfaces pidi seadistama *Single Sign On* ehk SSO-serveri, millele toetudes KRAS töötab ja mille kaudu toimub suhtlus andmebaasiga Sierra. KRAS-i koosolekud (peamiselt Skype'i teel) toimusid iga nädal, sageli mitu korda nädalas.

Kuna paljud raamatukogud olid huvitatud oma erisuste säilitamisest ja soovisid võimalikult paljusid seadistusi ise muuta, raskendas see oluliselt arendaja tööd – lihtsam oleks olnud luua universaalne konfigureeritav toode, mitte arendada seda jooksvalt vastavalt 31 tellija soovidele. Seejuures tahtsid raamatukogud, et KRAS oleks võimalikult lihtne. Arendaja jaoks oli keerukas luua ühtaegu lihtsat ja samas mitmest aspektist jooksvalt muudetavat rakendust. 2016. a sügisel, mil projekt oleks pidanud lõppema, oli selge, et arendustööga ollakse alles poole peal. Järgmiseks tähiseks pandi 2017. a august, sest oluline oli avada KRAS õppeaasta alguses, mil paljudesse raamatukogudesse tuleb rohkelt uusi lugejaid. Pingutati kõvasti ja augustis oli KRAS avamiseks valmis. Nii sai vältida igasügisesi järjekordi ja töötajate suurt koormust ning pakkuda uutele lugejatele mugavat võimalust end ise kasutajaks registreerida.

Mis on KRAS-i tulekuga muutunud?

Tänu KRAS-ile saab lugeja ise end veebis nii lugejaks registreerida kui ka oma lugejaõigusi pikendada. Varem toimus lugejaks registreerumine raamatukogus kohapeal (tõsi, mõnel raamatukogul olid kodulehel ka oma registreerimisvormid, kuid kasutaja täidetud vormid pidi töötaja ikkagi hiljem Sierra lugejate andmebaasi sisestama). Ka sisselogimine Minu ESTER-isse toimus enne vaid kasutajanime ja parooliga, kuid peale KRAS-i valmimist saab ESTER-isse sisse logida lisaks kasutajatunnusele ja salasõnale ka ID-kaardi/Digi-ID, Mobiil-ID ja ülikooliraamatukogudes ka TAAT-teenuse kaudu. TAAT-teenus ehk Eesti haridus- ja teadusasutuste vahelise autentimise ja autoriseerimise taristu võimaldab laiendada ühes asutuses kasutatavate e-identiteetide kehtivust mitmete haridus- ja teadusalaste teenuste kasutamiseks. Ülikoolide õppeinfosüsteemid on osa TAAT-teenusest. ID-kaardi/Digi-ID või Mobiil-ID-ga sisse logimiseks on vaja teada ID-kaardi/mobiil-ID PIN1 koodi ja lugejaks registreerimise avalduse allkirjastamiseks PIN2 koodi.

Iga uue rakenduse puhul on oluline kontrollida lisaks selle töövõimele ka turvalisust, eriti kui rakenduse ülesanne on hoida (ja töödelda) isikuandmeid. KRAS-i kaudu sisselogimine ID-kaardi või mobiil-ID-ga on iseenesest senisest turvalisem. Et veenduda, kas KRAS-is endas ei ole turvaauke, telliti ka turvatestid. KRAS läbis turvauditi (OWASP ASVS tase 1), mille käigus uuriti järgmist:

- jõurünnete vältimist;
- kõigi vajalike andmete logimist;
- et sisendid oleksid valideeritud ja
- et kasutaja õigused oleksid kontrollitud (et kasutajatel ei oleks rohkem õigusi kui vaja).

Testide tulemusel ilmnes mõni väiksem ja paar suuremat probleemi, mis edukalt likvideeriti. Seejuures oli mitu probleemi tingitud Innovative'i tarkvarast, mis jäi turvalisuse poolest KRAS-ile alla. Sellest on Innovative'it informeeritud ja palutud turvalisust tõsta.

Kasutajaks registreerumisel saab iga raamatukogu küsida oma lugejatelt just selle raamatukogu teenuste osutamiseks vajalikku infot. Kõigil ankeetidel on nimi ja isikukood (ingliskeelses versioonis sünniaeg), samas mõned raamatukogud küsivad ka töökohta, õpitavat eriala ja juba omandatud haridust. Lähtudes isikuandmete kaitse seadusest tuleb järgida põhimõtet: küsida nii palju andmeid, kui vajalik ja nii vähe, kui võimalik.

KRAS-i juurutamisel püüti erinevaid andmeid (registreerimise ja sisselogimise reeglid; lugejate kohta talletatav info) võimalusel maksimaalselt ühtlustada, et lihtsustada vajalike seadistuste tegemist.

Mitmed raamatukogud (nt TTÜ, EKA, TLÜAR, RR) nõuavad KRAS-i kaudu registreerumisel alati digiallkirja. Enamik raamatukogudest aga (nt TÜR, EMÜR, EMTA, RR) lubab KRAS-i kaudu registreerumise protsessi lõpetada ka käsitsi allkirja andmisega raamatukogus. Tartu Linnaraamatukogu ei nõua aga üldse digiallkirja, vaid loeb piisavaks lugeja tehtud märget selle kohta, et ta on kasutustingimustega tutvunud ja nõustub neid täitma. Kõigi raamatukogude puhul aga kehtib reegel, et kui kasutaja tuleb raamatukokku ja soovib saada lugejaks, saab ta kõik toimingud tehtud ka töötaja vahendusel. Seega ei ole KRAS ja digiallkirjastamine raamatukogu kasutajaks saamisel ainus võimalus.

Augusti lõpus käivitunud KRAS-i on lugejad agaralt kasutama asunud. Olgu lisatud ka tabel (vt lk 19) sügise jooksul toimunu illustreerimiseks.

Peale KRAS-i käivitamist oli selle kaudu sisselogimisel esialgu suur katkestajate või loobujate osakaal (ulatudes sõltuvalt raamatukogust 36–100%). Mõne asutuse puhul võis tegu olla range tulemüüriga, mis uut rakendust veel ei tolereerinud. Kohati oli probleeme ka Sierraga (septembris ei saadud kasutaja autentimisel Sierraga ühendust 1017 korral) ja tihti tuli kasutajale üllatusena, et raamatukogu lugejaks registreerimisel peab teadma oma ID-kaardi PIN2 koodi. Vaatamata sellele said oma andmete uuendamisega (s.t kui lugejaõiguste tähtaeg hakkas lõppema) septembris hakkama 764 ja novembris 705 kasutajat. Tartu Ülikooli raamatukogus näiteks kasutati septembris võrdselt nii võimalust logida sisse TAAT-i ehk õppeinfo-

KRAS-i kasutusstatistikat 2017

	September 2017	Oktoober 2017	November 2017	Detsember 2017
Autentimisi	**36 910**	**40 913**	**39 202**	**34 749**
kasutajatunnuse/parooliga	31 427	33 762	32 184	28 273
ID-kaardiga	5 483	6 015	3 928	3 503
Mobiil-ID-ga	-	1 008	2 714	2 578
TAAT-iga	-	128	376	395
Raamatukogude kasutajaks registreerumisi	**2 766**	**758**	**434**	**288**
ID-kaardi vahendusel	1 485	426	209	139
Mobiil-ID vahendusel	546	228	176	118
TAAT-i vahendusel	359	48	15	13
Käsitsi (autentimisvõimalust kasutamata)	376	56	34	18

süsteemi vahendusel kui ka ID-kaardi/mobiil-ID-ga ning nii nagu lugejad varem harjunud olid – kasutajanime ja salasõnaga.

Praegu kehtib KRAS-i arendajaga aastane hoolduslepingu – seda juhuks, kui leiame veel midagi, mis korrigeerimist vajaks. Kuid tegelikult on plaanis juba uued KRAS-i arendused, näiteks sisselogimine Smart-ID-ga. Küsitud on ka võimalust siseneda näiteks Google'i konto või Facebooki kaudu, aga neid võimalusi ei ole esialgu plaanis. Juhul, kui raamatukogud saavad tulevikus valmis mõne uue arenduse, mis vajaks tuvastamise protsessis ESTER-i lugejaandmebaasi, siis saaks selleks kasutada loodud SSO-d ehk ühekordse sisselogimise süsteemi. SSO annab võimaluse sisestada oma kasutajatunnus ning salasõna ainult korra ja peale seda kasutada mitut rakendust samal seansil (ilma, et oleks vaja uuesti sisse logida). See eeldab küll liidestatava süsteemi väikest lisaarendust, aga sel juhul võib ära jätta liidestatava süsteemi autentimisvahendite (ID-kaart, mobiil-ID või kasutajanimi ja parool) arendamise. Näiteks kui peale sisselogimist *Minu ESTER-isse* soovib lugeja kasutada ka raamatukogu ruumide broneerimise rakendust, ei oleks tal vaja uuesti sisse logida, sest broneerimissüsteem juba teab, et oled selle raamatukogu lugeja ja logib sind automaatselt sisse ka sellesse süsteemi. Sarnasel viisil on nt Rahvusraamatukogus juba liidestatud üheks tervikuks Rahvusraamatukogu *Otsinguportaal*, ESTER, DIGAR, Eesti rahvusbibliograafia andmebaas, *Digiteeritud Eesti ajalehed*, *DIGAR-i Eesti artiklid* ja Rahvusraamatukogu ruumide ja arvutite broneerimissüsteem.

Kui kasutada TAAT-teenust, siis on võimalik ühe sisselogimisega kasutada nii ülikooli õppeinfosüsteemi, ESTER-it kui ka *E-varamu* portaali.

Kasutajate tagasisidest on näha, et uue teenuse vastu on olnud elav huvi.

Mitmed kasutajad kiidavad just seda, et enam ei ole vaja pidada meeles eri raamatukogude kasutajatunnuseid (mis antakse enamasti raamatukogude poolt, kasutaja sai varem valida vaid salasõna). Sisenemine eri raamatukogude kontodele toimub ühtmoodi. Täna ei ole veel kahjuks võimalik hallata oma eri raamatukogude kontosid korraga ühes vaates ehk samas aknas, aga see on juba järgmine arendus.

Suur aitäh kogu KRAS-i meeskonnale!

KRAS on peale ESTER-i Tallinna ja Tartu osade liitmist taas väga heaks koostöönäiteks – üks lahendus kõigile. Täna kasutab seda 18 raamatukogu ja nende kaudu kokku juba 32 asutust ning harukogu. KRAS-iga nägid mitu aastat vaeva mitmed ELNET-i töötajad. Kuna KRAS on üle-eestilise tähendusega arendus, mis parandas lugejate jaoks oluliselt raamatukogude kasutusmugavust, esitasid ELNET ja TTÜ Raamatukogu kogu KRAS-i meeskonna ka teadusraamatukogu aasta teo auhinnale. Meeskonda kuuluvad KRAS-i haldur Urmas Sinisalu, Kill Kask, Piret Zettur, Riin Olonen, Ave Janu, Siim Liivand ja Küllike Lutsar.

kommentaar

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia raamatukogus registreeris üks tudeng end mobiil-ID-ga lugejaks juba esimesel koolipäeval raamatukogu tutvustava loengu käigus! EMTA uute tudengite puhul on tavapärane, et nad on lugejad juba gümnaasiumiajast. Seetõttu võib loota, et järgmistel aastatel saame järjest rohkem veebi kaudu registreerunud lugejaid. Samas on väga hea märk, et oleme uusi lugejaid saanud ka pärast õppeaasta algust, oktoobris ja novembris – on inimesi, kes tahavad oma toiminguid just internetis teha. EMTA-s on KRAS-i kaudu olnud kõige rohkem registreerunuid ID-kaardiga – 61%, mobiil-ID-ga on lugejaks registreerunud 22% ning 17% on täitnud vormi veebis ja raamatukogus allkirja andnud.

Vahendas Kristi Sarapuu

TALLINNA ÜLIKOOL Akadeemiline Raamatukogu

Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus võtsid lugejad veebis registreerimise võimaluse kiiresti omaks ja kasutavad seda väga aktiivselt. Lugejate poolt on positiivne tagasiside, et saab mugavalt lugejaks registreerida ega pea raamatukokku kohale tulema. Seda kinnitab ka statistika: alates 2017. aasta 1. augustist kuni detsembri keskpaigani on veebis registreerunud 61% uutest lugejatest, s.o 1199 inimest.

kommentaar

Vahendas Riina Felding

TARTU ÜLIKOOL raamatukogu

Tartu Ülikooli Raamatukogus lisandus 2017. aastal ajavahemikus 22. august – 22. november uusi lugejaid 1827. Neist 1660 ehk 90% registreerus KRAS-i vahendusel. Registreerunutest pea pooled, s.o 802 inimest kasutasid digiallkirjastamise võimalust. *Minu ESTER-isse* logimisi toimus samal ajavahemikul 29 991. Sisselogimiseks kasutati 26 786 korral (s.o 89%) harjumuspärast kasutajatunnust ja parooli, 2220 korral aga ID-kaarti. Kasutajate hinnang uuele võimalusele on väga positiivne.

kommentaar

Vahendas Piret Zettur

Foto: Teet Malsroos

Jane – ehe talent Järvamaalt

Mihkel Voldi intervjuu Jane Kiristajaga

JANE KIRISTAJA on Järvamaa Keskraamatukogu juht kolmandat aastat. Läksime fotograaf Teeduga teda Paidesse usutlema. Saime teada, kuidas direktoril ja maakonnaraamatukogul läheb. Jane on mitmekülgne kultuurivallas tegutseja. Vesteldes ilmnes seegi, et tal on raamatukogule koduks oleva majaga pikk ja soe side.

Jane, olete Järvamaa Keskraamatukogu direktorina ametis alates 2015. aasta augustist. Senine kauaaegne direktor Malle Kull pensioneerus ja kuulutati välja konkurss uue juhi leidmiseks. Te võitsite selle konkursi. Mida peate oma suurimaks töiseks rõõmuks, mida olete raamatukogus töötades kogenud?
Tegelikult oligi vist suurim rõõm, et minu kolleegid palusid mul osaleda direktorikonkursil. Et nad mind usaldasid, soovisid asutuse juhiks ja... mind valitigi. Mäletan, et mind valdas tegelikult rõõm ja hirm korraga. Väiksemaid rõõme on iga päev: kui oled saavutanud hea kokkuleppe või saanud projektiga lisaraha. Väljakutseid on pidevalt ja neile lahenduste leidmine on puhas rõõm.

Läbisite Rahvusraamatukogus kutsekoolituse ja saite möödunud aastal ERÜ kutsekomisjonilt kutse *Raamatukoguhoidja, tase 6*. Varem olite tegev Järvamaa Omavalitsuste Liidu kultuurispetsialistina ja Paide vallavalitsuses abivallavanemana, kelle töövaldkonnaks haridus ning kultuur. On see varasem töökogemus Teile nüüd raamatukogujuhina kasuks tulnud?
Loomulikult. Teadmised projektide juhtimisest, omavalitsuse töökorraldusest ja suhtlemine erinevate inimestega – see kõik on tulnud kasuks. See on andnud laiema pilgu ja tohutu annuse tolerantsi. Loomingulised kultuuriinimesed on väga emotsionaalsed. Numbrid ja tunded peavad tasakaalus olema.

Mis on raamatukogus kõige tähtsam?
Inimesed. Oma tööd armastavad ja sellest lugu pidavad erialaselt pädevad inimesed. Mingil põhjusel arvatakse endiselt, et raamatukoguhoidjaks kõlbab igaüks. See puudutab just väikeseid maakohti. Kuidas valida oma kogusse raamatuid, kui kirjandusest

midagi ei tea? Või kuidas juhendada lugejat, kui oma teadmised arvutiprogrammidest on puudulikud? Aga, jah, professionaalid suunduvad parema palga peale. Ja siin jookseb riik oma palgapoliitikaga omavalitsuse eest pika sammuga ära. Kunagi ütles mulle ühe omavalitsuse juht, et odavam on uut töötajat koolitada kui haritud inimesele head palka maksta. See on see projektipõhine maailm. Pikaajaline nägemus puudub. Hoidke inimesi! Raamatukogu ei ole pelgalt seinad ja teavikud, sisu ja olemuse loovad ikka inimesed.

Mida on Teie arvates vaja hea meeskonna loomiseks ja toimimiseks?
Pädevaid inimesi ja tahtmist. Juhi ülesanne on leida üles inimeste tugevused ja panna need organisatsiooni kasuks tööle. Ühine *keemia* oleks muidugi ka hea. Ikkagi tahtmist, kõigi poolt tahtmist midagi ära teha.

Milline võiks Teie meelest olla maakonna keskraamatukogu roll tulevikus?
Arvan, et ega see praegusest suuresti ei erine. Olla toeks ja nõuandjaks, ühiste projektide ning koolituste algataja ja läbiviija. Elukestva õppe ja lugemisharjumuste kujundaja, eeskuju jne.

Tunamullu käis Paide kultuurikeskuse parklas Eesti ainus raamatukogubuss Katarina Jee. Saan ma õigesti aru, et see üritus toimus Teie ärgitusel, osutamaks lahendusele, kuidas hajaasustusega piirkondades viia raamatukoguteenus inimestele lähemale?
Meile küllatuleku idee tuli ikkagi Tallinna Keskraamatukogu poolt. Ideaalis võiks loomulikult olla igas maakonnas raamatukogubuss. Anname endale aga aru, et Eestis on see ebamõistlikult kallis. Unistada ju võib, et kunagi peetakse raamatukogusid Eestis sama oluliseks kui Soomes. Ja äkki siis panustatakse ka rohkem raha. No unistagem.

Mis on praegu teie raamatukogu lugejate lemmikraamatuiks?
Erik Tohvri teosed. Mitmesugune *kergem* kirjandus ja kriminaalromaanid. Iga-aastaseid edetabeleid vaadates võib öelda, et lugejad eelistavad endiselt eesti autoreid.

Kui palju teil siin kasutatakse e-raamatuid?
Ei kasutata üldse. Isegi küsitud ei ole.

Aga kuidas olete rahul raamatukogusüsteemiga RIKS?
Oleme väga rahul. Oleme rahul nii teenusega kui ka teenuse haldajatega. Nii head koostööd ja raamatukogutöö spetsiifikaga arvestamist leiab harva.

Ja kuidas teil läheb nn Langi nimekirja alusel tellimisega?
Hästi läheb. Eks väiksemates kohtades on keerulisem. Raha on vähe ja kahju on tellida raamatuid riiulile seisma. Aga raamatukogus ei saa ka olla vaid ajaviitekirjandus või *naistekad*. Raamatukoguhoidja töö on suunata meie lugeja ka väärtkirjanduse poole.

Mullusel sõbrapäeval korraldasite Järvamaa keskraamatukogus nn pimekohtinguid. Millega oli tegu?
Selle idee saime ühelt teiselt raamatukogult. Pakime 2–3 raamatut paberisse, peale kirjutame pealkirja, mis tuleneb pakis olevate raamatute pealkirjadest. Lugeja laenutab pakikese ja alles kodus saab teada, mis raamatud seal on. Lugejatele väga meeldib.

Kuidas on teil lood *rändama läinud* raamatutega? Tulevad nad ikka tagasi?
Nii ja naa. Vahest tulevad väga pika aja pärast. Eks me ajame neid ikka ise taga. Helistame, kirjutame, räägime – ka sõpradega või pereliikmetega. Meelitame ja palume.

Ukse ees on teil selline tore raamatute tagastuskast. Kas asi töötab-toimib?
Väga hästi töötab. Igal hommikul võtame sealt välja korvitäie raamatuid.

Kuidas kavatsete tähistada Eesti Vabariigi juubeliaastat?
Püüame korraldada juubeliaastale väärilisi üritusi. Üheks selliseks on noorte esseekonkurss *Juurtega Järvamaal*. Teeme näitusi ja muid toredaid tegevusi. Koostasime ühele toitlustusasutuste ketile laste tegeluslehe. Lugege meie Facebooki lehte ka.

Mida plaanite raamatukogus ette võtta praeguse Euroopa kultuuriaasta puhul?
Teeme oma igapäevast tööd. Ühtegi erilist asja ja midagi suurt ei oska praegu välja tuua. Paljud mõtted tulevadki töö käigus. Seoses Paide linna koolide kolimisega oleme mõtetega mujal. Osa koolist tuleb meie majja.

Kui palju olete raamatukogus korraldanud loovisikutega kohtumisi?
Vastavalt võimalustele. Küll on tore, kui mõni kirjanik end ise välja pakub ja lausa tasuta. Viimane kord just nii Mart Kadastikuga juhtuski. Väga kosutav kohtumine oli. Eks püüame leida sellisteks puhkudeks lisarahastust. Lapsi toetatakse rohkem. Ja ega publikut igakuiseks kohtumiseks ka ei ole. Paide on siiski väike koht.

Minu teada olete teinud ka raamatuesitlusi?
Jah, ikka. Viimane neist oli Paide kirjanik Heinrich Weinberg, kodanikunimega Indrek Rüütel. Ta esitles ulmeromaani *Eneseväärikusel pole sellega mingit pistmist*.

Möödunud aasta oli pühendatud laste ja noorte kultuurile. Mil viisil pakkusite järeltulevale põlvele loomeindu?
Korraldasime septembris lastele inspiratsioonipäeva. Loovkirjutamist õpetasid Kätlin Vainola ja Ilmar Tomusk. Loovmänge viis läbi Paide Avatud Noortekeskus ja ajalootarkusi õpetas Järvamaa Muuseum. Muidugi oli veel aasta läbi kohtumisi ja muid toredaid üritusi. Meil on tihe koostöö Paide linna lasteaedade ja koolidega.

Teie raamatukogu lasteosakonda sisenejaid tervitab neljaharuline raamatutamm, mille oksal istub öökull kui tarkuse sümbol. Selle puu joonistas 2015. aasta sügisel Jan Margen Vau, kes oli toona Paide Ühisgümnaasiumi XI klassi õpilane. Raamatutammega seoses küsin, mis on Teie arvates raamatukogu jaoks lasteaedade ja koolidega koostöö võti?
Suhtlemine. Meie lasteosakonna töötajad suhtlevad õpetajatega pidevalt. Koos tähistatakse rahvakalendri tähtpäevi ja otsitakse viise, kuidas lapsi raamatute juurde tuua.

Järvamaa Keskraamatukogu on osalenud Paide arvamusfestivalil. Mida on see kogemus raamatukogule andnud?
Mitmed aastad oleme korraldanud tasuta raamatute laata. Ja nii ongi, et igale raamatule on lugeja. Pea kõik raamatud on leidnud uue omaniku. Kahel aastal oleme aidanud leida ühe põneva aruteluteema ja osalenud sellega festivalil koostöös Rahva Raamatuga. Kahjuks loobus Rahva Raamat osalemisest. Usun, et oleme teinud sellega Järvamaa Keskraamatukogu nähtavamaks.

Laia tänava 33. majas asuvad praegu nii Järvamaa Keskraamatukogu, Paide Avatud Noortekeskus kui ka Paide Täiskasvanute Keskkool. Kuidas need asutused koos ühe katuse all toimivad?
Meil on väga hästi toimiv koostöö. Teisiti ei saakski. Me kaasame üks-

Jane on Järvamaa Keskraamatukogu tegusa tiimi pildile toonud. Foto: Tõnu Mändmaa

teist oma tegemistesse, tegutseme koos jne. Huvikeskuse noored korraldavad meil oma näitusi ja meie oleme abiks noortekeskuse üritustel. Ka ruumid on meil ristkasutuses. 2018. aasta sügisest tulevad ajutiselt meie majja Hillar Hanssoo nimelise Paide Põhikooli algklassilapsed. Kooli sujuvaks toimimiseks tuleb meil teha endisest veelgi rohkem koostööd.

Kas teised kultuuriasutused Paides on raamatukogule pigem koostööpartnerid või konkurendid?
Kindlasti mõlemat. Kõik Paide linna kultuuriasutused teevad tihedat koostööd. Siiski püüame me kõik ise olla aktiivsemad ja nähtavamad. Meilt kõigilt oodatakse rohkem üritusi, näituseid, kohtumisi jne. Järvamaa Keskraamatukogu püüab jääda siiski oma liistude juurde. Peamine on ikkagi raamatukoguteenus.

Mis on see, mida Te ei soovi raamatukogudes näha?
Väiklust, hoolimatust, paigalseisu.

Milliseid uusi ettevõtmisi plaanite?
Kohe-kohe on meie majja tulemas Hillar Hanssoo nimelise põhikooli algklassid. Tänaste plaanide kohaselt hakkavad meie ruumides toimuma tunnid ja me peame oma tegevusi koomale tõmbama, et sõbralikult ära mahtuda. Seetõttu ei oska uusi ettevõtmisi plaanida. See olukord ise on uus. Kuidas kujunema hakkab, eks paistab.

Kas majal katus peab?
Jaa, väga hästi.

Rääkigem Lai tänav 33 asuvast majast nüüd ka teise nurga alt. Mida on see maja Teie elus veel tähendanud?
Selles majas käisin ma koolis. Siin asus Paide 3. Keskkool. Minu praegune kabinet on samas kohas, kus asus kunagi keskkooliaegne klass. See maja sümboliseerib mulle soojust, aktiivsust, otsimisrõõmu ja eneseleidmist.

Olete Tallinnas sündinud, Paidesse kolisite perega enne kooli. Mäletate, millal esimest korda raamatukogu külastasite?
Päris täpselt ei mäleta. Vast oli see algklassides. Seda maja mäletan küll: suur ja punane, kõrgete lagedega, pika laia trepiga. Kunagisse raamatukogumajja peaks tulevikus tulema Paide Riigigümnaasium.

Kes on Teie lemmikautorid?
Koolipõlves lugesin palju. Ema meelest kohe hirmus palju ja kõike. Poole ööni ja igal võimalikul juhul. Täna aga olen väga vilets lugeja. Pärast pikka arvuti taga veedetud päeva ei suuda mina oma –8-silmadega väikest teksti lugeda. Veel armastan ma raamatu ühe jutiga läbi saada ja sellist mõnulemise aega väga ei ole. Loen kindlasti autoreid, kellega teeme kohtumisõhtuid. Viimane neist oli Mart Kadastik. Lehitsen tihti läbi ka hetkel populaarsemad raamatud. Aga kui järele mõelda, siis vist eesti autorid on viimasel ajal lemmikumad, jah.

Milliseid raamatuid soovitate teistelegi?
Igaüks valigu ikka enda järgi. Lapsevanemana soovitan Katrin Saali Sauli kirjutisi. Mina oma praeguses elutempos midagi väga tõsist lugeda ei taha, pigem lähen perega suusatama või õmblen. Reisil olles loen raamatuid, mis kirjeldavad kohalikku eluolu. Muide, loen oma 10-aastasele pojale endiselt igal õhtul unejuttu. Kas te ikka teate, kui fantaasiarikkad on tänapäeva lasteraamatud? Lugege lastega koos Ilmar Tomuski raamatuid.

Kuidas rahvatants Teie juurde tuli?
Üsna hilja. Olin vast 7. klassis, kui minu juurde tuli õpetaja Maaja Valter ja kutsus rahvatantsuringi. Neil oli vaja järgmine nädal esineda ja ühel poisil ei olnud partnerit. Õpetaja arvas, et ma olen selline aktiivne ja õpin tantsud ruttu selgeks. Nii see rahvatants mind ära võluski.

Kooli lõpul oli Teil üheks võimalikuks valikuks minna Tartusse õigusteadust õppima. Seda rada Te ei valinud, juristi Teist ei saanud. Küll aga läksite Viljandisse ja Teist sai diplomeeritud tantsujuht. Mida Teile tähendas Viljandi Kultuurikolledžis õppimine?
See oli üks väga tore ja segane aeg. Viljandi Kultuurikoolist sai Kultuurikolledž. Olime kui katsejänesed. Pidevalt uuendati, prooviti, muudeti, katsetati uusi programme. Ühel aastal tehti ühtmoodi ja järgmisel aastal keerati kõik peapeale. Saime teha väga palju väljaspool kooli. Käisin praktikal koolis huvijuhina, olin liikumisjuhendaja Viljandi Laste- ja Noorteteatris REKY ning Viljandi poistekoloonias. Eks kool oli ise

muutumises ja arengus. Täna on küll kahju, et diplomil on selline *segane* erialanimetus ja kõikjal pead sa seda selgitama. Siiski ei ole see mulle kunagi takistuseks olnud. See aeg õpetas ruttu kohanema, olema julge ja enesekindel.

Käisite Viljandis õpingute kõrvalt lastele ja noortele tantsutunde andmas. Tuleb välja, et olete ka talendikütt: tõite tantsutundi poisi, kes on praegu väga tubli tegija. Jüri Nael on tema nimi. Kuidas see juhtus?
Tegin lavastustele liikumist Viljandi Laste- ja Noorteteatris REKY. Jüril oli tohutu tahtejõud ja andekus, aga igasugune tantsualane kogemus puudus. Kutsusin ta kolledži õhtustesse tantsutundidesse. Tantsuõpetuse juurde käis ka lavastamine ja ise tantsude loomine. Poisse oli vähe, kõik võimalused tuli ära kasutada. Jüri oli siis ise vist 11. klassis. Kaks aastat sai kolledžis harjutatud ja siis tuli ta juba ise sinna õppima. Muide, meil oli seal teatris teisigi tänaseid andekaid: näitleja Meelis Sarv ja laulja Raimondo Laikre.

Mida võiks see lugu kõigile õpetada?
Oma tee võid sa leida päris hilja, aga kui on tahtejõud, siis võid jõuda tippu. Tuleb see õige vaid ära tunda.

2016. aasta märtsis võtsite osa Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi korraldatud uute tantsude konkursist. Meestetantsude arvestuses pälvis Teie loodud tants *Oleks* teise koha. Kuidas see tants sündis?
Tantse olen loonud ennegi. See konkreetne tants on loodud rahvatantsurühma Riikar 25. aastapäevaks. Loodud on see kolmele põlvkonnale ja räägib sellest, et pojad tahavad ikka isade moodi olla ning isadega ka mõõtu võtta. Kui lavale tulevad mehed ja poisid, siis publik sulab alati. Inspiratsiooni annab tavaliselt muusika. See hakkab peas *kummitama*, siis tekivad kujutluspildid, sammud ning lõpuks tuleb kõik kokku panna. Mulle kuidagi sobib see meestele lavastamine. Ei tea kas seetõttu, et Viljandis olid minu õpetajateks Enn Meiesaar ja Paul Bobkov.

Jane nautimas esinemist segatantsurühmaga Riikar. Foto: Ants Leppoja

Olite 2015. aastal Järvamaa laulu- ja tantsupeo *Ringmäng* idee autor, stsenarist. On see olnud Teile kui tantsujuhile seni üheks tipphetkeks?
Ei saa vast nii öelda. Kuigi hea tunne oli muidugi. Päris esimene algusest lõpuni loodud Järvamaa laulu- ja tantsupeo lavastus oli mul 2005. aastal *Tütre tii*. Olen päris mitmeid etendusi lavastanud. 2017. aasta maakonnapeole tegin ja lavastasin tantsu *Mulle jääd, Järvamaa*. See oli emotsionaalselt võimsam, sest selle hetke poliitilistes tuultes olid laulu sõnad väga hingelähedased.

Olete Paides juhendanud rahvatantsurühma Paepäälsed. Kas olete selle rühmaga jätkuvasti seotud?
Paepäälsed oli minu esimene oma B-segarahvatantsurühm. See tegutses 7 aastat. Olen juhendanud lasterühmi Paide huvikeskuses ja koolis. Tantsuõpetajana saan ma täna end tõestada asendusõpetajaks olemisel. Kuidagi on maakonna tantsurühmad avastanud, et kui mõni rahvatantsuõpetaja on ajutiselt rivist väljas, siis olen ma alati nõus neid aitama. Süda läheb härdaks, et järjepidevus ei kaoks. Nii olengi saanud käia juhendamas väga paljusid maakonna rühmi. Vähemalt õpetamisoskused ei lähe rooste.

Aga segatantsurühm Riikar?
Paepäälsete rühma endiste liikmetega tantsime koos segarahvatantsurühmas Riikar. Seal olen tavatantsija. Kui palutakse, siis aitan vahel juhendajat tantsu õpetamisel või asendan trennis. Oma igapäevatöös saan olla juht ja organisaator. Hobi korras on hea end lõdvemaks lasta ja nautida vaid tantsu. Aga alati on tore, kui mõni noor inimene vastu tuleb ja ütleb: *Kas mäletate, teie õpetasite mind tantsima?*

Jane, mis teeb Järvamaast Teie silmis erilise paiga?
See on minu kodu. Siia olen mina oma juured ajanud. See on Eestimaa süda, tuksub järjepanu omas rütmis. Siin on erilised inimesed, oma visaduse ja jonniga. Kas teate, et Järvamaa on ainuke maakond Eestis, kus laulu- ja tantsupidusid korraldatakse igal aastal? Väga väärtuslikud kirjamehed on siit pärit. Siin on minu hing ja ma armastan Järvamaad kõige tema eripära ja rõõmudega. Ma olen küll siin esimest põlve, aga ma olen tõeline järvakas!

Tänan Teid toreda vestluse eest väga! Soovin Teile ja Teie töökale tiimile edu!

Foto: Teet Malsroos

Raamatukogudevahelise laenutuse tulevikuteed otsides. I osa

Marii Väljataga, *RR-i juhtiv spetsialist, raamatukogudevahelise laenutuse teenusejuht, PhD*

Raamatukogudevaheline laenutus (RVL) on põnev dünaamiline raamatukoguteenus, mille osutamine ja võimalused sõltuvad paljudest eri trajektoore kulgevatest teguritest: geopoliitikast, tehnoloogilistest edusammudest ja ootustest, raamatukogude laenutusreeglitest, valdkonna laiemast koostöövõimekusest, litsentsilepingutest ja autoriõiguse tõlgendustest, suundumustest ühiskonna enesetunnetuses ja infokäitumises, postiteenuse usaldusväärsusest, isiklikest kontaktidest.

Paindliku, mitmekülgse, rahvusvaheliselt põimunud teenusena on RVL infomaailma arengutest tihti esmajärjekorras teadlik ning ka ainulaadselt reageerimisvõimeline, kohandades end ikka ja jälle uute oludega. Allpool vaatleme, kuidas nüüdisaegsed RVL-lahendused paigutuvad tänasesse infokäitumisse ning kuidas võiksime Eestis tulevikus raamatute ringlusest mõtelda.

RVL teenus internetiajastul

Raamatukogudevahelise laenutuse dokumenteeritud ajalugu Euroopas ulatub 8. sajandisse, mil kiriklikes ringkondades vahetati kristlikke tekste eesmärgiga päästa eurooplaste hinged. Teadmiste liikumise ja leviku ideaali toetav pikaaegne praktika on püsinud, kuna ükski raamatukogu ei ole võimeline kõike maailmas ilmuvat enda kollektsiooni koguma. Seda lihtsat ja muutumatut ideed on teostatud muutuvate tehnoloogiate toel. Internetiajastul on vaatlejatele kohati tundunud, et tehnoloogia kasvab toetavast rollist välja ning võtab RVL-i pakutud lahendused üle või vähemasti muudab tarbija vajadusi piisavalt, et RVL-i

tulevik kahtluse alla seada. Elektrooniline kirjastamine ja *Open Access* tundusid näitavat piisavat hoogu, et asendada tulevikus kasutajale kaugtellimist. Ka *täieliku raamatukogu* idee oli seoses interneti ja digiteerimistehnoloogiaga laual: 2007. aastal seadis *Google Books* eesmärgiks digiteerida kõik maailma raamatud – ambitsioon, mis muljetavaldavas mahus realiseerununa takerdus litsentsiläbirääkimistesse. Muutuvates internetioludes langesid British Library dokumendiedastusteenuse tellimisnumbrid 4 miljonilt aastas (2000) alla 1 miljoni (2014) – see number oli madalam kui 1970. aasta tellimisaktiivsus. Sarnane kukkumine leidis aset Saksamaal ja Prantsusmaal (McGrath 2017). Lisaks, globaalse finantskriisi meeleoludest mõjutatuna kõlas mõnel pool raamatukogumaailmas hääli RVL-i teenuse osutamise kulukusest.

Vastupidi kardetule on viimased aastad siiski näidanud RVL-i vankumatut tähtsust ning tõhusamaks kujundatud teenus kehastab pigem üht võimalikku *lahendust* kitsastes eelarveoludes toimetamiseks. Integratsioon kasvab üha ja maailma raamatukogud on teadlikult üksteisest sõltuvad. Ameerika suurim ülikooliraamatukogu Harvard Library osaleb teiste *Ivy Plus*-institutsioonidega ühistellimisplatvormis *Borrow Direct*, kus raamatukogude vahel tellitakse ja liigutatakse veerand miljonit teavikut aastas. Lisaks tellib Harvard palju platvormiväliselt, tellib näiteks ka Eestist. Ükski raamatukogu ei saa üksi kogu vajaminevat kirjandust lugejatele pakkuda. Internet võimaldab ligipääsu suurele hulgale materjalile, kuid mis veel olulisem – internet võimaldab ligipääsu infole järjest suurema hulga materjali *kohta*: maksuseina tagant silmatud artiklid, internetis loetud tekstide bibliograafia, raamatukogude e-kataloogid, üha enam avatav erikollektsioonide sisu. Ka British Library dokumendiedastus fokuseeris end edukalt ümber, et n-ö pikka saba (*the long tail*) teenindada ehk tagada kasutajale harva küsitav eriilmeline materjal.

Infovajadus püsib. Väljakutse RVL-ile seisneb selles, et internetis ülikodunenud tarbija eeldab üha kiiremaid ja lihtsamaid lahendusi ning tehnoloogia on sellel teel RVL-ile selgelt *võimalus* ja mitte konkurent.

Infosuundumustest

Inimese infokäitumine on muutunud ning tarbija peab loomulikuks kiireid, *iseseisvalt* algatatud ja automaatselt teostuvaid lahendusi. Muud tekstimaterjali hankimise kanalid vastavad üldjuhul ootusele ja kujundavad seda: internetikauplused (nt *Amazon Marketplace*) ning jagamismajanduslikud ettevõtmised (nt portaal raamatuvahetus.ee) toovad raamatu kliendile postiga, pakkudes internetikeskkonnas algatatavat ja jälgitavat raamatuliiklust. Raamatukogunduslikus uurimiskirjanduses on viimastel aastatel rõhutatud *kliendi jõustamise* (*patron empowerment*) ideaali, mille kohaselt lugeja ise algatab tellimuse ja jälgib oma laenutussoovi täitmist kodu- või kaugraamatukogu poolt. Kliendialgatuslikud otsetellimused on kiiremad ja odavamad võrreldes traditsiooniliste meetoditega.[1] Klientide märkimisväärset kalduvust eelistada vahendamata tellimist raamatukoguportaalides kinnitavad mitmed kasutajate seas tehtud uuringud. Näiteks Itaalias aastal 2011 korraldatud uuring tervet riiki hõlmava dokumendiedastussüsteemi NILDE parendamiseks näitas, et inimesed kasutavad palju tõenäolisemalt koopiaportaali, kui neil on võimalus iseseisvalt otsing teha ning ilma tajutava abita tellimus esitada ja kätte saada (Mangiaracina jt 2014). Itaalia on samas digiteenuste ning ühiskonna digiusalduse ja -eelduste skaalal Eestist oluliselt madalamal (Chakravorti, Chaturvedi 2017).

[1] Kauglaenutusealases kirjanduses on pikalt valitsenud kuluefektiivsuse osas konsensus (nt Muhonen jt 2006).

Vastupidi kardetule on viimased aastad siiski näidanud RVL-i vankumatut tähtsust ning tõhusamaks kujundatud teenus kehastab pigem üht võimalikku lahendust kitsastes eelarveoludes toimetamiseks. Integratsioon kasvab üha ja maailma raamatukogud on teadlikult üksteisest sõltuvad.

Info-ootused muutuvad ja elavnevad ning see puudutab laiemalt raamatukogu positsiooni ja võimet inimeste lugemiskäitumises kaasa rääkida. Laenutuste ja külastuste arv raamatukogudes väheneb, väheneb ka laste laenutuste arv (*Eesti raamatukogude statistika 2016* 2017). Vajame innovaatilisi lahendusi, et võimaldada toimiv ligipääs raamatukogudesse soetatud kirjavarale ning tagada raamatukogu missiooni elujõulisus infomaailmas. Spordiharrastaja, käsitööhuviline või aiapidaja eeldab üha enam, et tal on oma valdkonna kohta võimalik lihtsalt ja kiirelt infot hankida ning raamatukogu peaks niisuguses infolevikus osalema.

Inimene postitab oma artiklisoovi sotsiaalvõrgus, tekstile ligipääsu omav kasutaja saadab küsijale materjali, mispeale küsija postituse kustutab, varustajat avalikult tänamata – kuna artikkel võetakse enamasti välja mõne teise institutsiooni litsentse kasutades, on praktika õiguspära küsimus hägune ning seda teostatakse mõneti varjatult. Vajalike dokumentideni jõutakse ka akadeemiliste võrgustike kaudu, nagu ResearchGate, kus otsija pöördub otse artikli autori poole, et paluda tema tööd. Niisugustes tegevusviisides on tunda *Uber*i- ja *Airbnb*-maailma kogukondlikku ideaali ning jagamismajanduslikku revolutsioonimeelsust.

Lisaks kiiruse ja iseteeninduse ideaalile suunavad kasutajat ka teatavad trendid ning ta otsib kirjanduse hankimisel populaarseid, ajastu tõekspidamistega haakuvaid lahendusi.

Lisaks kiiruse ja iseteeninduse ideaalile suunavad kasutajat ka teatavad trendid ning ta otsib kirjanduse hankimisel *populaarseid*, ajastu tõekspidamistega haakuvaid lahendusi. Nii minnakse mööda traditsioonilistest dokumendiedastuskanalitest, tehes Twitteris dokumendikorjet teemaviitega #icanhazpdf (Gardner, Gardner 2015).

Kodumaisest praktikast on ehk tähelepanuväärseim algatus uuskasutuse ideele rajatud *Raamatuvahetus* (www.raamatuvahetus.ee), mis kogus oma esimese tegevusaastaga üle 11 000 kasutaja ning vahendas rohkem kui 41 500 raamatuvahetust. Kooskõlas laiemate ühiskondlike ning sotsiaalmajanduslike arengutega ilmneb ka lugemisvara turul internetikaubanduse kõrval (või selle osana?) tugev jagamise, säästmise ja taaskasutamise mentaliteet, kuhu kiire ja lihtne raamatulaenutus oma filosoofiliste aluste poolest mugavalt paigutuks.

Infomaailma teisenemine kajastub huvitavalt RVL-i olulisima erialaajakirja hiljutises nimemuutuses: viimased 33 aastat kandis ajakiri nime *Interlending and Document Supply* (Raamatukogudevaheline Laenutus ja Dokumendiedastus) ning alates 2017. jaanuarist on väljaande nimi *Information Discovery and Delivery* (Informatsiooni Avastamine ja Kohaletoimetamine). Muudatus kannab endas võtit, *kuidas* raamatute kauglaenutus tänapäeval inimese infovajadustega põimida ning annab edasi RVL teenusearenduste püüdlusi: lihtne, ühe otsinguga leitavus ning materjali kohaletoimetamine lõppkasutajale.

Kasutatud allikad

Chakravorti, Bhaskar, and Chaturvedi, Ravi Shankar (2017). *Digital planet 2017. How competitiveness and trust in digital economies vary across the world*. The Fletcher School, Tufts University, July 2017. https://sites.tufts.edu/digitalplanet/files/2017/05/Digital_Planet_2017_FINAL.pdf

Eesti raamatukogude statistika 2016 http://www.nlib.ee/index.php?=28410 (07.12.2017)

Gardner, Carolyn Caffrey, and Gardner, Gabriel J. (2015). Bypassing interlibrary loan via Twitter: an exploration of #icanhazpdf requests. In: *Conference paper, March 25–28, 2015, Portland, Oregon*, 95-101.

Mangiaracina, Silvana, et al. (2014). Assessing the effectiveness of a national resource sharing system. *Interlending & Document Supply* 42, no. 2/3, 98-104.

McGrath, Mike. (2017). The development of document supply: navigating in stormy waters. In: Baker, David, and Evans, Wendy (Eds). *Innovation in libraries and information services*, 103-119. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.

Muhonen, Ari, et al. (2006). Sharing resources in Finnish university libraries: reorganizing the national document supply system. *Interlending & Document Supply* 34, no. 2, 51-56.

Toimetanud Krõõt Liivak

EESTI RAHVUS-RAAMATU-KOGU 100

Gadebuschi biograafia-leksikonis on palju üllatavat

Mihkel Voldi intervjuu Sirje Lusmäega

Fotod: Teet Malsroos

Eesti Rahvusraamatukogu tähistab tänavu 100. sünnipäeva. Riigiraamatukoguna loodud asutus on sajandi kestel täitnud mitmeid ülesandeid. Kultuuripärandi säilitamine on siin olnud kindlasti üheks keskseist valdkondadest, seda nii headel kui ka halbadel aegadel. Kui vaadata Rahvusraamatukogu kui aardekambrit, siis kerkib küsimus – mis on siin kõige väärtuslikum? Mis on siin sellised pärlid, mille olemasolust peaks rääkima kolleegidele ja avalikkusele tänavusel juubeliaastal? Jah, valida on tõesti raske. Toon siiski esimesena esile Friedrich Konrad Gadebuschi omakäeliste täiendustega 3-köitelise saksakeelse biograafialeksikoni, mis kannab pealkirja *Livländische Bibliothek nach alphabetischer Ordnung*. Aga miks just see raamat? Loodan, et vastuse sellele küsimusele leiate vestlusest vanaraamatu spetsialisti Sirje Lusmäega, kes jutustab, mida põnevat on ta leksikoni köiteid uurides teada saanud.

Sirje Lusmägi, küsin kõigepealt, et mis mees see Friedrich Konrad Gadebusch oli?

Seda meest saab pidada Balti ajaloobibliograafia rajajaks. Ja ta tegutses Tartu linna heaks XVIII sajandil pikka aega.

Mida on tema elukäigust täpsemalt teada?

Friedrich Konrad Gadebusch, kelle eluaastad on 1719–1788, saabus Liivimaale 1748. aastal, juba ligi 30-aastase mehena. Seljataga olid tal õpingud Hamburgi gümnaasiumis ning Greifswaldi ja Königsbergi ülikoolis, mis küll oletatavasti akadeemilise kraadiga ei lõppenud. Ta tudeeris ajalugu, õigust ja filosoofiat. Liivimaal kulges tema karjäär aga tõusujoones. Ta alustas von Rosenkampfi perekonnas koduõpetajana, peatselt õnnestus tal aga Tartus notarina tööd leida. 1767. aastal kutsus Tartu raad Gadebuschi linnasündikuks ning juba 1760. aastate lõpus juhtis ta vana ja haige linnapea Ludwig Christian Stegemanni (–1776) asemel kogu linna asjaajamist, sai 1771 ise justiitsbürgermeistriks ning hiljem ka linnavanemaks. Tartu rae eesotsas oli toona kaks bürgermeistrit, kellest justiitsbürgermeister pidi olema

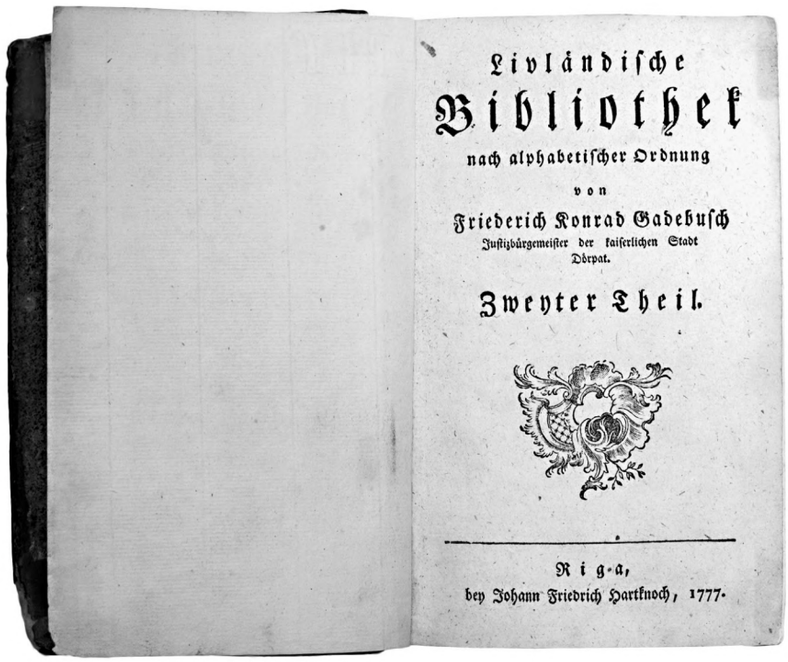

Livländische
Bibliothek
nach alphabetischer Ordnung
von
Friederich Konrad Gadebusch
Justizbürgermeister der kaiserlichen Stadt
Dörpat.
Zweyter Theil.

Riga,
bey Johann Friedrich Hartknoch, 1777.

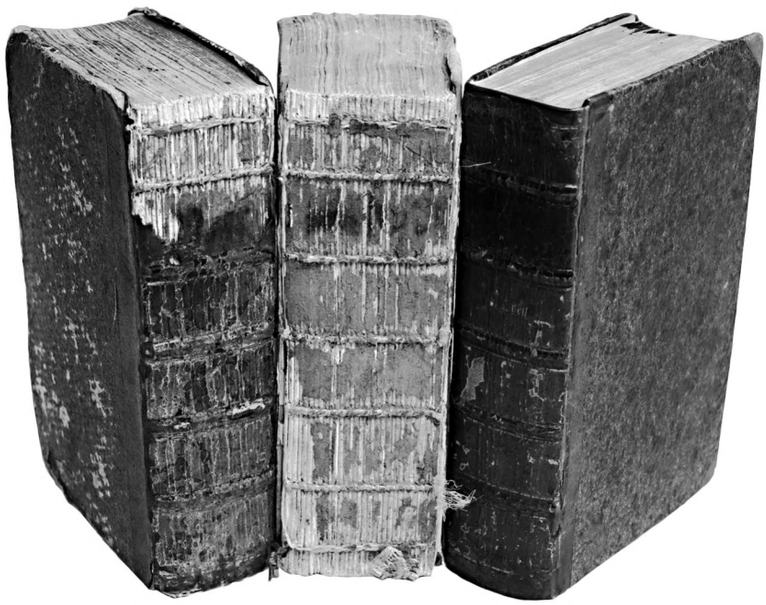

Rahvusraamatukogus leiduvad autori täiendustega *Livländische Bibliothek*i köited on raamatuloole ja raamatukogude ajaloole olulised kui kindlalt tuvastatavad raamatud legendaarsest Gadebuschi raamatukogust.

õpetatud literaat. Gadebusch saavutas Tartus suure autoriteedi, teda peeti omamoodi lepitajaks sisevastuoludest käärivas linnas. Bürgermeistri ametist loobus Gadebusch tervise halvenemise tõttu 1783. aastal. Tänuks erakordsete teenete eest määras Tartu raad talle pensioni.

Aga milline seos on tal raamatukogundusega?
Gadebusch kogus teadustöö toetuseks oma aja kohta suure raamatukogu, mis sisaldas rohkem kui 2600 köidet. Raamatukogu tuumikuks oli kõikvõimalik *Baltica* ja *Livonica*. Trükistele lisaks leidus raamatukogus ka käsikirju, aukartustäratav hulk neist – erinevas valmimisjärgus uurimistöid ja materjalikogumikke – oli kirjutatud omaniku enda käega. Gadebuschi käsikirjade koguhulgaks on kõige suurema arvuna pakutud 130 köidet, XX sajandi teatmeteostes aga veidi vähem – 33 foolio- ja 64 kvartköidet. Ilmselt on need arvud pärit Gadebuschi käsikirjalise pärandi saatust uurinud Eduard Winkelmanni artiklist.

Kas Gadebuschi raamatukogu oli siin omal ajal suurim?
Ürikute koguja ja raamatusõbrana oli Gadebusch oma uuel kodumaal Liivimaal n-ö *suur suurte seas* – ta polnud ainus suure eraraamatukogu omanik 18. sajandi Tartus, rääkimata Liivimaast, ka mitte ainus ajalooürikute koguja.

Mis on tema raamatukogust saanud?
Gadebuschi käsikirjaline pärand on säilinud osaliselt, raamatute asukohta on raske tuvastada, kuna neil puuduvad omanikumärgid. Käsikirjad jagunevad põhiliselt kahe linna, Tartu ja Riia mäluasutuste vahel.

Kui palju on Gadebuschi pärandit Rahvusraamatukogus?
Meie harulduste kogus leidub huvitav näide Tartu õpetlase käsikirjalisest pärandist ning ka talle kuulunud raamatutest. Selleks on autori omakäeliste täiendustega 3-köiteline biograafialeksikon *Livländische Bibliothek nach alphabetischer Ordnung*. Kõik kolm köidet on varustatud vahelehtedega nagu paljud teisedki XVIII–XIX sajandi teatmeteosed. Autori suures ja rutakas, seejuures aga küllaltki selges käekirjas märkused on sisu järgi otsustades kirja pandud kümnekonna aasta jooksul, võimalik, et kavatsusega avaldada täiendav trükk, võib-olla aga lihtsalt pedantsusest.

Mille alusel tuvastasite, et tegemist on Gadebuschi poolt kirjapanduga?
Neid märkusi sai võrreldud Gadebuschi käsikirjadega Rahvusarhiivi Tartu osakonnas.

Milliste teostega ta end ajalukku kirjutas?
Esimese trükitud uurimuse avaldas Gadebusch suhteliselt hilja – ta oli juba 53-aastane, kui mitte just eriti mahukas kronoloogiline ülevaade Liivimaa ajalookirjutajatest, *Abhandlung von Livländischen Geschichtsschreibern* 1772. aastal Riias trükist ilmus. Järelikult oli Liivimaa ainestikku sisseelamine ja materjali kogumine väldanud üle 20 aasta. Seejärel aga hakkas teoseid ilmuma nagu paisu tagant – lisaks juhutrükistele avaldas Gadebusch järgneva tosina aasta jooksul veel kolm mitmeköitelist teost.

Kui suur on Gadebuschi loodu kogumaht?
Kokku ületas tema trükitud teoste maht 6000 lehekülge. Aastail 1777–1784 ilmus Gadebuschi autorinime all pea igal aastal üks või rohkem köidet. Nii ilmus 1777. aastal Riias 3-köiteline Liivimaa kirjameeste leksikon *Livländische Bibliothek nach alphabetischen Ordnung* – kokku 1240 lehekülge. Aastail 1780–1783 tuli trükist Gadebuschi 9-osaline ajalookroonika *Livländische Jahrbücher*, mille 4 raamatus on kokku 5187 lehekülge. 1779–1784 ilmus Riias aga Gadebuschi välja antud artiklite kogumik *Versuche in der Livländischer Geschichtskunde und Rechtsgelehrsamkeit*, mis lisaks tema enda ajaloolistele kirjutistele sisaldas ka teiste autorite uurimusi Liivimaa ajaloost ja õigusajaloost.

Mille tõttu on Rahvusraamatukogus olevad Gadebuschi raamatud erilised?
Siin leiduvad autori täiendustega *Livländische Bibliothek*i köited on raamatuloole ja raamatukogude ajaloole olulised kui kindlalt tuvastatavad raamatud legendaarsest Gadebuschi raamatukogust, mis pärast omaniku surma mitme pärija vahel jaotati ja mitmel oksjonil huvilistele müüdi. Teadaolevalt ei olnud Gadebuschi raamatuis omanikumärki ega -templit, ta ei kirjutanud oma nime raamatuisse. Seega pole nende provenientsi määramisel millelegi toetuda.

Mida need käsikirjalised täiendused meile tema kohta räägivad?
Sissekirjutused leksikoni vahelehtedel täiendavad pilti Gadebuschist kui XVIII sajandi teadlasest-bibliofiilist, *raamatukütist* harulduste otsinguil ja visast allikmaterjalide kogujast-registreerijast. Kindlasti annab *Livländische Bibliothek*i täiendustega tutvumine midagi ka ajaloolastele – dešifreerides autori sissekirjutusi, lisandub infokilde Liivimaa kirjameestest, eriti autori sõpruskonnast ja autorist endast, tema lugemusest ja väärtushinnanguist.

Kas tema tähelepanu on neis lisandustes jaotunud autoritele enam-vähem ühtmoodi või on ta kedagi eelistanud?
Jah, mõne viljakama autori puhul on Gadebuschi käed olnud vägagi tööd täis. Näiteks valgustuskirjanik Johann Gottfried Herderi (1744–1803) mahukat loomingut ja tema kohta kirjutatut on Gadebusch kirja pannud kaheksale lisalehele. Herder elas Riias 1764–1769, kuid jäi Baltimaadega ka hiljem seotuks, kasutades Riia kirjastaja Hartknochi teeneid ja avaldades läti, leedu ja eesti rahvalaule kogumikus *Volkslieder*, mis ilmus Leipzigis aastail 1778–1779. Gadebusch on leksikoni vahelehtedele kirja pannud rea *Mitauische Zeitung*is ilmunud retsensioone Herderi teostele ja ka Saksamaal ilmunud teoste andmed.

Kuivõrd on Gadebuschil oma käega kirja pandud täiendustes lisatud teavet nende autorite kohta, keda ei ole selle trükise köidetes mainitud?

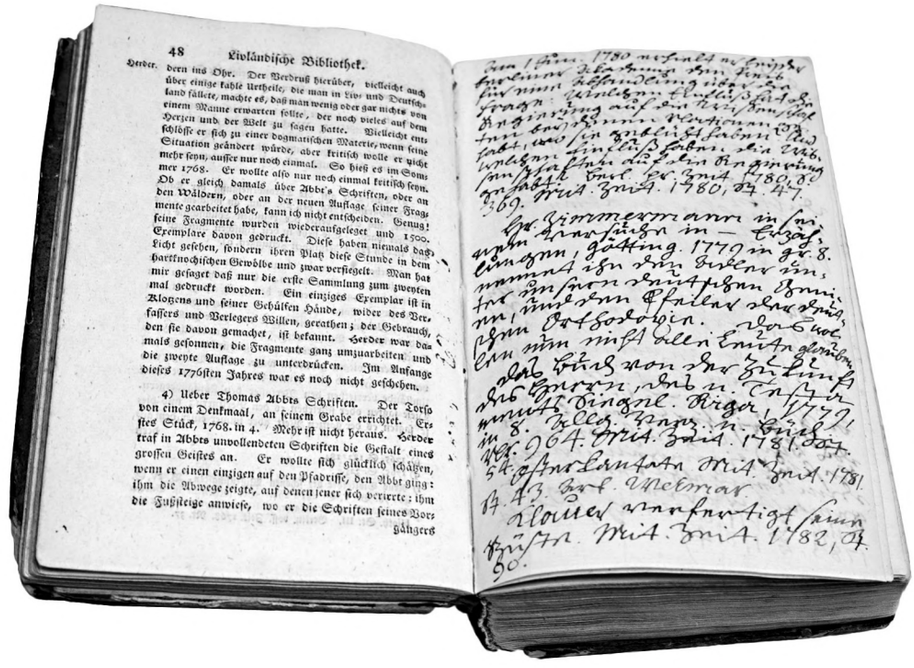
48 Livländische Bibliothek.

Herder. dern ins Ohr. Der Verdruß hierüber, vielleicht auch über einige kahle Urtheile, die man in tiv- und Deutschland fällete, machte es, daß man wenig oder gar nichts von einem Manne erwarten sollte, der noch vieles auf dem Herzen und der Welt zu sagen hatte. Vielleicht entschlösse er sich zu einer dogmatischen Materie, wenn seine Situation geändert würde, aber kritisch wolle er nicht mehr seyn, ausser nur noch einmal. So hieß es im Sommer 1768. Er wollte also nur noch einmal kritisch seyn. Ob er gleich damals über Abbt's Schriften, oder an den Wäldern, oder an der neuen Auflage seiner Fragmente gearbeitet habe, kann ich nicht entscheiden. Genug! seine Fragmente wurden wiederaufgelesset und 1500. Exemplare davon gedruckt. Diese haben niemals das Licht gesehen, sondern ihren Platz diese Stunde in dem Hartknochischen Gewölbe und zwar versiegelt. Man hat mir gesaget daß nur die erste Sammlung zum zweyten mal gedruckt worden. Ein einziges Exemplar ist in Klotzens und seiner Gehülfen Hände, wider des Verfassers und Verlegers Willen, gerathen; der Gebrauch, den sie davon gemachet, ist bekannt. Herder war damals gesonnen, die Fragmente ganz umzuarbeiten und die zweyte Auflage zu unterdrücken. Im Anfange dieses 1776sten Jahres war es noch nicht geschehen.

4) Ueber Thomas Abbts Schriften. Der Torso von einem Denkmaal, an seinem Grabe errichtet. Erstes Stück, 1768. in 4. Mehr ist nicht heraus. Herder traf in Abbts unvollendeten Schriften die Gestalt eines grossen Geistes an. Er wollte sich glücklich schätzen, wenn er einen einzigen auf den Pfadrisse, den Abbt ging: ihm die Abwege zeigte, auf denen jener sich verirrete: ihm die Fußsteige anwiese, wo er die Schriften seines Vorgängers

Fr. K. Gadebuschi omakäelised täiendused Johann Gottfried Herderit käsitlevale tekstile on mahukad...

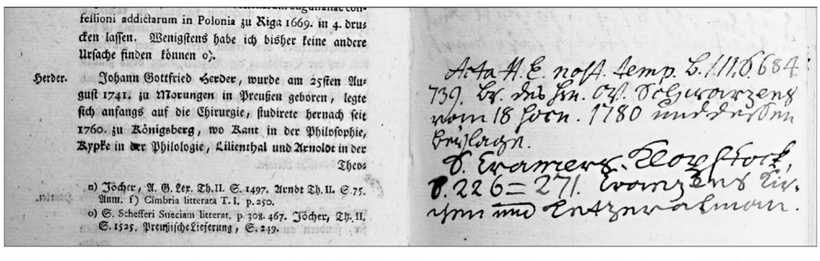
fellioni addictarum in Polonia zu Riga 1669. in 4. drucken lassen. Wenigstens habe ich bisher keine andere Ursache finden können o).

Herder. Johann Gottfried Herder, wurde am 25sten August 1741. zu Morungen in Preußen geboren, legte sich anfangs auf die Chirurgie, studirete hernach seit 1760. zu Königsberg, wo Kant in der Philosophie, Kypke in der Philologie, Lilienthal und Arnoldt in der Theos

n) Jöcher, A. G. Lex. Th. II. S. 1497. Arndt Th. II. S. 75. Anm. f) Cimbria litterata T. I. p. 250.
o) S. Schefferi Sueciam litterat. p. 308. 467. Jöcher, Th. II. S. 1525. Preußische Lieferung, S. 219.

... ja ilmekad.

Uusi autoreid on Gadebusch leidnud 30 ringis – mitte just väga palju, kuid mõned neist pole hilisemate leksikonide koostajate tähelepanu pälvinud. Terve rida täiendusi tutvustab Gadebuschi tõelise bibliofiilina, haruldaste trükiste ja käsikirjade jahtijana. Ta pani kirja, kelle valduses haruldused on, millises seisundis, kirjutas huvitavatest omanikumärkidest ja kas tema ise on neid näinud või puudutanud.

Kas on teada, mida on Gadebusch käsikirjaliste täienduste allikaina kasutanud?

Elulooliste täienduste jaoks on Gadebusch infot ammutanud peamiselt kirjavahetusest ja Tartu raeprotokollidest. Ka ajakirjandust jälgides pudenes teabekübemeid. Juba trükiväljaandes oli Gadebusch Liivimaa kirjameeste elulugudes küllaltki üksikasjaline, häbenemata intiimsematki laadi teateid nagu perekonnaseis, lapsed, haigused. Jälgides literaatide samme karjääriredelil, pani ta kirja autasud ja -astmed, tihti samas ka nende laste ja lähemate sugulaste karjääri jälgides. Paljude kirjameeste elulugusid on Gadebusch pidanud täiendama surmateatega, kusjuures enamasti on lisatud ka haigus, mis balti literaadi hauda viis ja korrespondent, kellelt teade saabus. Surmateade ei piirdunud kuupäeva ja matmiskohaga: kui Gadebusch teadis, nimetas ta ka matusekõne pidanud pastori nime.

Missuguse nurga alt on ta neid käsikirjalisi täiendusi teinud?

Kaasaegsete elumuutustest kirjutas Gadebusch nagu kõrvalseisja või pealtnägija. Eriti palju üksikasju teadis Gadebusch muidugi kaastartlaste kohta. Juba trükiväljaandes on Tartu kirjameeste elu ja loomingut teistest märksa põhjalikumalt kirjeldatud ning hilisemad käsikirjalised täiendusedki on kirja pandud kaaslinlasele omase faktiteadlikkusega. Näiteks tema sõpra, Tartu Jaani kiriku pastorit, hilisemat Liivimaa kindralsuperintendenti Christian David Lenzi (1720–1798) tabasid mitmed saatuselöögid. Gadebusch on kirjutanud tema abikaasa Dorothea surmast, samuti pojast Jacob Michael Reinhold Lenzist (1751–1792), kellest sai tuntumaid Baltimailt pärit saksa kirjanikke. Isa ja poja suhted olid pingelised. Noor Lenz suri viletsuses ja vaimuhaigena kaugel kodust.

Kas Gadebusch suhtles ka noore Lenziga?

Gadebusch vahetas isaliku sõbrana Lenz juunioriga kirju küll. Ta ei võinud *tormi ja tungi* luuletaja saatust ette näha, kuid jälgis tema elukäiku ja loomingut huviga. Käsikirjalistes täiendustes mainis Gadebusch noormehe terviseprobleeme ja seotust teatriga. Kirja on pandud järgmised read: *J.M.R. Lenz fiel 1778 in eine Krankheit nach welcher er sich entschloss, den Schauspielen gute Nacht zu sagen. ... Im Marionettentheater wird ihm vieles aufgedeckt. Allg. V. neuer B. 1778 Nr. 1560. Cranzens Kirchen- und Ketzeralmanach.* (J. M. R. Lenz jäi 1778. aastal haigeks, pärast mida otsustas ta näitemänguga hüvasti jätta. ... Marionetiteatris võib tal olla palju avastada.) Noore Lenzi kohta kirjutatu on küllaltki salapärane ja kahjuks on ka autori käekiri siin raskesti dešifreeritav.

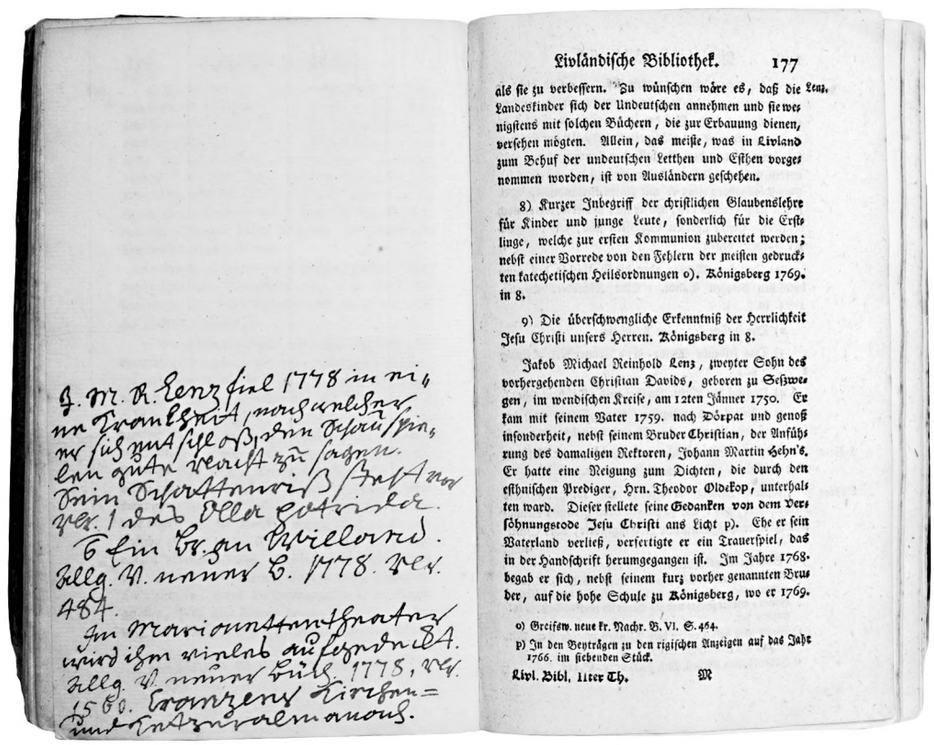

Livländische Bibliothek. 177

als sie zu verbessern. Zu wünschen wäre es, daß die Lett. Landeskinder sich der Undeutschen annehmen und sie wenigstens mit solchen Büchern, die zur Erbauung dienen, versehen mögten. Allein, das meiste, was in Livland zum Behuf der undeutschen Letthen und Esthen vorgenommen worden, ist von Ausländern geschehen.

8) Kurzer Inbegriff der christlichen Glaubenslehre für Kinder und junge Leute, sonderlich für die Erstlinge, welche zur ersten Kommunion zubereitet werden; nebst einer Vorrede von den Fehlern der meisten gedruckten katechetischen Heilsordnungen o). Königsberg 1769. in 8.

9) Die überschwengliche Erkenntniß der Herrlichkeit Jesu Christi unsers Herren. Königsberg in 8.

Jakob Michael Reinhold Lenz, zweyter Sohn des vorhergehenden Christian Davids, geboren zu Seßwegen, im wendischen Kreise, am 12ten Jänner 1750. Er kam mit seinem Vater 1759. nach Dörpat und genoß insonderheit, nebst seinem Bruder Christian, der Anführung des damaligen Rektoren, Johann Martin Gehn's. Er hatte eine Neigung zum Dichten, die durch den esthnischen Prediger, Hrn. Theodor Oldekop, unterhalten ward. Dieser stellete seine Gedanken von dem Versöhnungstode Jesu Christi ans Licht p). Ehe er sein Vaterland verließ, verfertigte er ein Trauerspiel, das in der Handschrift herumgegangen ist. Im Jahre 1768. begab er sich, nebst seinem kurz vorher genannten Bruder, auf die hohe Schule zu Königsberg, wo er 1769.

o) Greifsw. neue kr. Nachr. B. VI. S. 464.

p) In den Beyträgen zu den rigischen Anzeigen auf das Jahr 1766. im siebenden Stück.

Livl. Bibl. IIter Th. M

J. M. R. Lenz fiel 1778 in eine Krankheit, nach welcher er sich entschloss, den Schauspielen gute Nacht zu sagen. Im Marionettentheater wird ihm vieles aufgedeckt. Allg. V. neuer B. 1778 Nr. 1560. Cranzens Kirchen- und Ketzeralmanach.

Fr. K. Gadebusch on täiendanud ka Jacob Michael Reinhold Lenzi kohta käivat.

Aasta tuleb esinduslik

KOLLEEGID KATRE RIISALU, ILMAR VAARO, KADRI HAAVANDI, ÜLLE KALVIK, LEA RAND, RITA RAUDSEPP, AIRA VÕSA, VERONIKA RAUDSEPP LINNUPUU, HELEEN KARJA, PIRET PÄRGMA, KATE-RIIN KONT JA REET ORUSTE ANNAVAD TEADA, MILLISTELE RADADELE ON EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING 2018. AASTAL SIIRDUMAS.

Fotod: Teet Malsroos

Aasta tuleb esinduslik
Katre Riisalu, Ilmar Vaaro, Kadri Haavandi, Ülle Kalvik, Lea Rand, Rita Raudsepp, Aira Võsa, Veronika Raudsepp Linnupuu, Heleen Karja, Piret Pärgma, Kate-Riin Kont, Reet Oruste

Kogude toimkond imetles Viljandit
Kate-Riin Kont

Erialaraamatukoguhoidjad ning *Raamatukogu ja ruum*
Ülle Kalvik

Kirjanduskriitikast mäluasutuste kogude komplekteerimisel
Reet Vahersalu

Mis on kõige olulisemad ettevõtmised, mida plaanite tänavu korraldada?

Juhatuse esinaine KATRE RIISALU:

Meie ühingu jaoks on aasta 2018 juubeliaasta. Tähistame koostegutsemise 95. aastapäeva. Tähtsündmuseks on Eesti raamatukoguhoidjate XI kongress Rakveres, millega avame sel korral ka üleriigilised raamatukogupäevad. Kongressi sisuline pool tõotab tulla esinduslik, kutsume mõtteid vahetama ja kogemusi jagama kolleege lähemalt ning kaugemalt. 28. veebruaril toimuv kõnekoosolek *Raamatukogud kultuuris* on pühendatud kultuuripoliitikale. Räägime kultuuri poliitilise juhtimise eesmärkidest, 21. sajandi raamatukogust ning tunnustame tublimatest tublimaid raamatukoguhoidjaid. Loodame ka sel aastal tõhustada kultuuri- ja mäluasutuste koostööd noorteorganisatsioonidega, analüüsime raamatukogude teenuseid ning mõtleme Eesti raamatukogude tulevikule.

Koolituse toimkonna juht ILMAR VAARO:

Koolituse toimkond püüab oma ettevõtmistes arvestada reaalelu arengutega. 22. novembril 2017 kinnitas Kultuuri Kutsenõukogu kutsestandardid *Raamatukoguhoidja, tase 6*, *Raamatukoguhoidja, tase 7* ja *Raamatukoguhoidja, tase 8*. Standardi kompetentsid on aluseks kutsekoolituse programmi väljatöötamisel. Eesti Rahvusraamatukogu, Tallinna ja Tartu Ülikooli ning ERÜ esindajate esmasel kokkusaamisel otsustati, et koolituse moodulid kujunevad neljast *Raamatukoguhoidja, tase 6* kohustuslikust kompetentsist ning neile lisandub juhtimisalane moodul *Raamatukoguhoidja, tase 7* nõuetest. Samuti otsustati, et kutsekoolituse programmi moodulite väljatöötamist juhivad sügisel jätkuva kutsekoolituse elluviijad. Aasta esimeses pooles jätkub populaarseks osutunud tasuta koolitussari *AK: Akadeemiline Koolitus*. Kuna uue standardiga on koolitusvõimalused väga liberaalseteks muutunud, siis püüame parandada koolituste ja koolitusressurssidega seotud informatsiooni liikumist. Oktoobris toimub Rakveres Eesti raamatukoguhoidjate XI kongress. Selleks puhuks on plaan koostada ülevaade viimase viie aasta koolitusalastest arengutest ja edasistest väljavaadetest. Loomulikult püüame hoida kätt pulsil reaalajas toimuvatel arengutel ning vajadusel sekkuda.

Kooli-
raamatukogude
sektsiooni juhataja
KADRI HAAVANDI:

Kooliraamatukogude sektsioon peab kõige olulisemaks oma liikmete järjepidevat koolitamist, et kõikide uuendustega, eriti haridus- ja tehnoloogiamaailmas toimuvaga pädevalt toime tulla. Seetõttu on meie kõige olulisemad üritused kevadine teabepäev Tartus 16. aprillil, sügisene teabepäev Tallinnas 19. novembril ning muidugi kolmepäevane suveseminar Saaremaal 1.–3. augustil. Et ERÜ kooliraamatukogude sektsioon saab sel aastal 20-aastaseks, on kevadine teabepäev ja suveseminar ka juubelihõngulised.

Eesti
raamatukogu-
hoidjate
XI kongress
18.–19.
oktoobril

Erialaraamatukogude
sektsiooni juht
ÜLLE KALVIK:

Erialaraamatukogude sektsioonil on 64 aktiivset liiget 43 asutusest ning 2018. aastaks on plaanis sektsiooni 11. mail toimuv teabepäev Tartus Rahvusarhiivi Noora majas, 16.–17. augustile on kavandatud koolitusreis Setumaale ning 23. novembril aastalõpuüritus Tallinna Teeninduskoolis. Lisaks sellele plaanime aktiivselt osaleda 28. veebruaril toimuval ERÜ üld- ja kõnekoosolekul, samuti 18.–19. oktoobril Eesti raamatukoguhoidjate XI kongressil ning teadus- ja erialaraamatukogude päeval. Jätkuvalt tegeleme erialase teabe edastamisega sektsiooniliikmetele ning sektsiooni tegevuse kajastamisega erinevate allikate vahendusel.

Maa-
raamatukogude
sektsiooni
esimees
LEA RAND:

Maaraamatukogude sektsioon tegutseb ka 2018. aastal väljakujunenud rütmis. Meie kevadine teabepäev toimub Rahvusraamatukogus 26. märtsil. Aprillis ja septembris peab sektsioon oma tavapärased koosolekud. Maaraamatukogude sektsiooni 27. suveseminar toimub 13.–15. juunil Valgamaal. Maaraamatukoguhoidja päev on traditsiooniliselt 30. oktoobril, tänavu Kehtnas. EV 100 tähistamiseks tegi maaraamatukogude sektsioon üleskutse kinkida Eesti Vabariigile sünnipäevaks 100 tundi ettelugemist. Kutsume ettelugemisüritusi korraldama kõiki: raamatukogusid, koole, lasteaedu, päevakeskusi, noortekeskusi. Kinkijatega võivad liituda kõik soovijad. Ette võiks lugeda uuemat eesti kirjandust nii lastele, noortele kui ka täiskasvanutele. Iga ettelugemine peaks saama jäädvustatud ka fotole, millele võiks lisada info: kes luges, kellele luges, kus luges, mida luges ja kui kaua luges. Fotosid ettelugemisest saab lisada ürituse lehele Facebookis https://www.facebook.com/events/536067346757788/ . Avatud on ka fotoalbum Padlet-keskkonnas, kuhu saab samuti fotosid üles laadida. Toetust meie algatusele on avaldanud ka tõlkija ja kirjanik Indrek Koff. Kokkuvõtteid ettelugemisest teeme maaraamatukogude sektsiooni kevadisel teabepäeval.

Laste-
teeninduse
toimkonna juht
RITA RAUDSEPP:

Lasteteeninduse toimkonnal on tänavu jätkuvalt plaanis koos Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudiga korraldada lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia, mis toimub 12.–14. juunil Tartus. 19. septembril toimub meil XV üleriigiline lasteraamatukoguhoidja päev Rapla Keskraamatukogus. Seal kuulutame välja ka *Aasta lasteraamatukoguhoidja 2018* nominendid. Jätkame *Kogemuste tuuri*, kus külastame aasta lasteraamatukoguhoidja tiitli võitjaid. Kogemuste omandamiseks on plaanis külla minna ka mõnele nominendile. Oleme maakondades käepikenduseks Eesti Lastekirjanduse Keskuse suurematele ettevõtmistele.

Trükikunsti
leiutaja
Johannes
Gutenbergi
surmast
550 aastat

Vanaraamatu
toimkonna
juht
AIRA VÕSA:

Käesoleval aastal möödub 550 aastat trükikunsti leiutaja Johannes Gutenbergi surmast. Seda sündmust soovib vanaraamatu toimkond ära märkida kevadel, mais Tallinnas toimuval seminaril, mille põhiteemaks on Balti regiooni vanem kirja- ja trükikultuur. Raamatu- ja ideedeajaloolisest vaatepunktist on plaanis käsitleda kohalikke keeli, käsikirju, trükiseid ja köiteid. Kindlasti toimub veel üritusi, mille korraldamisel toimkonna liikmed osalevad. Nii näiteks toimus Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus 16. veebruaril bibliograafiapäev, mis oli pühendatud ERÜ auliikmeks olnud Anne Valmase mälestusele. Päeva teemaks oli võõrkeelse retrospektiivse rahvusbibliograafia (trükised ilmumisajaga kuni 1830. a) koostamine ja hetkeseis. 25. oktoobril toimub Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis Oskar Kallase päev ehk Eesti raamatuteaduse XXVII konverents. Selle üritusega avatakse ka näitus Oskar Kallase pärandist.

Uue mõtte töörühma juht VERONIKA RAUDSEPP LINNUPUU:

Foto: Kris Süld

Meie peamiseks ja väljastpoolt enimnähtavaks ettevõtmiseks on iga-aastased mõttetalgud. Uue mõtte töörühma eestvedamisel toimuvad need tänavu viiendat korda. 9. mail Rahvusraamatukogus läbiviidavate mõttetalgute tähelepanu keskmes on lastest lugejatega töötamise hea tava ning vastuse otsimine küsimusele, millisel juhul on raamatukogutöötajal õigus tegutseda lugeja nimel ja kuidas peaks see olema vormistatud. Samuti on vajadus arutada visioonidokumendis *21. sajandi raamatukogu* meie raamatukogude arenguks juba kirja pandud ideid ning uusi mõtteid. Ühiselt püüame leida võimalusi koostööks erinevate asutuste vahel ning kaardistada raamatukogude ja uute ametikohtade erinevaid rolle. Siit võiks tekkida mõtteid raamatukogude koostöö ning mõju suurendamise võimaluste kohta laiemalt, kuidas hinnata mõju ja tulemuslikkust. Mõttetalgutele on oodatud kõik, kes tahavad Eesti raamatukogunduses aktuaalsetes küsimustes kaasa mõelda. Aktiivsele mõttetööle eelneb ergastav loeng huvitavalt lektorilt. Kuna sügisel Rakveres toimuv raamatukoguhoidjate kongress eeldab niikuinii kogu erialasootsiumi kaasatust, siis ei ole uue mõtte töörühmal praegu rohkem üritusi plaanis.

Noorteklubi juht HELEEN KARJA:

Noorteklubil on 2018. aastal plaanis kaks traditsioonilist üritust. 12. veebruaril toimus talveseminar, mille teemaks oli seekord *Sotsiaalmeedia turundus mäluasutustes*. Meie iga-aastane talveseminar on toimunud vaheldumisi Tartus ja Tallinnas, sel aastal olime taaskord Tartus. Teiseks ürituseks on *BibliCamp*, mis toimub 2018. aastal juba viiendat korda. Teemat ei ole me veel lukku pannud, see selgub kevadel. Kindlasti ootame kõiki noorteklubi liikmeid 4. mail Tallinna lähistel toimuvale aastakoosolekule.

XIII oskuskeelepäev Rahvusraamatukogus 9. oktoobril

Terminoloogiatoimkonna sekretär PIRET PÄRGMA:

Terminoloogiatoimkonna tööd, raamatukogusõnastiku arendust ja oskuskeelepäeva korraldamist toetanud Haridus- ja Teadusministeeriumi programm *Eestikeelne terminoloogia 2013–2017* sai eelmise aastaga läbi. Väljatöötamisel oleva *Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust* eelnõu kohaselt on Haridus- ja Teadusministeeriumi eesmärgiks luua terminoloogiavõrgustik ja arendada välja ühtne terminihalduskeskkond, mis hõlbustaks professionaalset terminitööd, terminoloogide, ekspertide ja terminikomisjonide koostööd, päringute esitamist ning neile vastamist. Arengukava perioodi jooksul soovitakse koondada vabatahtlike töörühmade koostatud terminibaasid ühtsesse andmebaasi. Soovitakse jätkata ministeeriumidevahelist koostööd ja koordineerimist, mis vähendaks killustatust keelevaldkonnas ning suurendaks kõikide osapoolte vastutus- ja omanikutunnet keeleteemade suhtes. Vaatamata sellele, et praegu puudub suunav ja toetav riiklik või valdkondlik terminoloogiaprogramm, loodab ERÜ terminoloogiatoimkond oma traditsioonilist rada jätkata. 2018. a plaanime terminipäringutele vastamiseks, terminiloomeks ja -korrastamiseks kohtuda kaheksal korral. XIII oskuskeelepäev leiab aset 9. oktoobril. Ootame jätkuvalt kolleegide, tudengite ja keelehuviliste küsimusi ning ettepanekuid.

Kogude toimkonna juht KATE-RIIN KONT:

Kogude toimkonna lähiaja tegemiste kohta võib öelda lühidalt nii, et kõige suuremateks ettevõtmisteks on 18.–20. septembril toimuv õppereis Võrru ja 29. novembril korraldatav kogude toimkonna traditsiooniline sügisseminar.

Eks-klubi eestseisuse president REET ORUSTE:

Foto: Reet Oruste erakogu

Eks-klubi tähistab tänavu asutamise 20. aastapäeva. Aprillis toimub traditsiooniline aastakoosolek ja selle raames teeme ülevaate möödunud aastatest. Kutsume osalema kõiki endisi klubiliikmeid. Eks-klubi jätkab väljakujunenud tavadele vastavalt: iga kuu kolmandal kolmapäeval kell 14 toimub mõni üritus. Mõnikord peame aega muutma, aga kord kuus (v.a juulikuu) saame kindlasti kokku. Sel aastal planeerime mitmeid muuseumide külastusi (Orlovi loss Maarjamäel, Ikoonimuuseum, E. Vilde muuseum). Muuseumide külastused toimuvad koos giidiga, mistõttu on need individuaalkülastusest huvitavamad. Plaanis on minna mitmetesse asutustesse (Kultuurikatel, Välisministeerium, Kadrioru loss). Eks-klubil on tavaks kord aastas sõita Tallinnast välja. Sel aastal on sihtkohaks Viljandi (Ugala teatri etendus, Kondase Keskus). Kuna sügisel valmib Arvo Pärdi Keskuse uus hoone Laulasmaal, siis on kavas ka seda külastada. Traditsiooniliselt lõpetame aasta jõulupeoga. Eks-klubi 2018. aasta tegevused on kõigile tutvumiseks ERÜ veebilehel.

Kogude toimkond imetles Viljandit

Kate-Riin Kont,
ERÜ kogude toimkonna juht

11.–12. SEPTEMBRIL 2017 VIIBIS ERÜ KOGUDE TOIMKOND ÕPPEREISIL VILJANDIS. PROGRAMM SISALDAS VILJANDIS ASUVATE MÄLU- JA HARIDUSASUTUSTE TUNDMAÕPPIMIST. ESIMESEL PÄEVAL KÄISIME VILJANDI LINNARAAMATUKOGUS JA EESTI PÄRIMUSMUUSIKA KESKUSES NING KOHTUSIME KIRJANIK PAAVO MATSINIGA. TEISEL PÄEVAL TUTVUSIME VÄGA PÕHJALIKULT VILJANDI MUUSEUMI JA SELLE KOGUDEGA NING TÜ VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA RAAMATUKOGU JA VILMA MAJAGA.

Meie toimkonna väljasõidu esimeseks tõmbenumbriks oli Viljandi Linnaraamatukogu, kus saime põhjaliku ülevaate erinevate osakondade tööst, Ameerika Teabepunkti sünniloost ning lugejatele, eriti noortele suunatud teenustest ja üritustest.

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogus on käinud vist enamik ERÜ liikmetest. Seega pakkus toimkonna liikmetele tõelise elamuse just Vilma maja, mis on Viljandi Kultuuriakadeemia kõige uuem õppehoone. Maja avati 31. oktoobril 2014. a. Ligi 3000-ruutmeetrises osaliselt renoveeritud endises Vilma leivatehases on uued õpperuumid leidnud rahvusliku ehituse, rahvusliku käsitöö, rahvusliku tekstiili ja teatrikunsti visuaaltehnoloogia erialade tudengid. Majas asub kaasaegne, üks Eesti paremaid multimeediakeskusi koos videostuudioga, samuti puidutöökoda, teljeklass, butafooria töökojad, auditooriumid ning hoone vasakus tiivas villakoda. Lisaks TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia tudengitele tegutseb Vilma maja ruumides ka Viljandi Loomemajanduskeskuse tekstiilikoda. Loomemajanduskeskuse peamiseks eesmärgiks on luua tingimused loomemajanduse edendamiseks Lõuna-Eestis ning soodustada inimeste loomingulise potentsiaali rakendamist, maandades alustavate ettevõtjate riske kvaliteetse töökeskkonna ja tugiteenuste pakkumisega.

Pärimusmuusika teabekogu avaldas muljet

Ilmselt paljud ei teagi, et Eesti Pärimusmuusika Keskuse koduks oleva Viljandi Pärimusmuusika Aida võlvlagedega keldrikorrusel tegutseb pärimusmuusika teabekeskus, mis ühendab endas fonoteek-

Sügisene õppereis tõi kogude toimkonna Viljandisse. Allikas: ERÜ kogude toimkond

raamatukogu ja infokeskuse. Teabekogu on mõeldud kõigile pärimusmuusikahuvilistele, kes tahavad tutvuda pärimusmuusikat puudutavate materjalidega, vajavad erinevate žanrite kohta nõu või soovivad lihtsalt head muusikat kuulata ja koju laenutada. Palju käivad keskuses ka TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia õppurid. Teabekogu materjalid kajastuvad elektronkataloogis URRAM. Teabekogu teeb omapäraseks see, et laenutada on võimalik ka pille. Keskuse tekkelugu ja igapäevane töö on tihedalt seotud iga-aastase pärimusmuusikafestivaliga. Teabekogu sisaldab Eestis ja mujal maailmas välja antud helikandjaid pärimusmuusikaga, pärimuskultuurialaseid trükiseid (näiteks noote ja õppematerjale), pärimusmuusikafestivalide ja -kontsertide salvestisi, ansambleid ja muusikuid tutvustavaid demo- ning promomaterjale, teavet muusikute, kollektiivide, pärimusmuusikasündmuste ning erialaste andmebaaside ja veebilehtede kohta. Teabekeskus on avatud kolmel päeval nädalas.

- Arhiivkogu,
  kus on ligi 17 300 säilikut: dokumendid, käsikirjad, plaanid, joonised, plakatid, etiketid.
- Etnograafiakogu,
  mis on komplekteeritud seitsme kümnendi jooksul. Etnograafiliste esemete süstemaatilise kogumistööga alustati 1929. a. Pooleteise aastaga käidi 260 talus, kogudes 485 eset. Tol ajal peeti esmatähtsaks vana ja kaduva talurahvakultuuri talletamist, kuid väärtustati ka kultuuriloolise ja muinasteadusliku materjali kogumist. 1938. a lõpuks oli muuseumis arvele võetud 2943 eset, neist etnograafilisi eksponaate 1210. Viimastel aastatel on suuremat rõhku pandud 1920. ja 1930. a-te materjali ning nõukogude perioodi igapäevaelu kajastavate esemete kogumisele. Etnograafiakogu esemed on üldjoontes jaotatud tekstiilikoguks (k.a ehted) ja puidukoguks (k.a metallesemed). Etnograafiakogu sisaldab kokku üle 4600 museaali.
- Looduskogu,
  mis sisaldab ligi 3500 museaali, jaguneb geoloogia, botaanika ja zooloogia alakogudeks. Kõige arvukam on zooloogiline kogu *ca* 3100 nimetusega. Neist omakorda kuulub suur osa liblikatele – *ca* 2600. Suuruselt järgnevad linnutopiste ja linnupesade kollektsioonid. Looduskogu kõige väärtuslikumaks osaks peetakse liblikate ja laululindude kollektsiooni. Kivimeid, mineraale ja merikarpe on looduskogus mõnisada, herbaarlehti 259. Selles kogus leidub ka eksootilisi museaale, nagu näiteks mammuti purihambad.
- Muuseumi raamatukogu,
  mis koosneb teaduslikust käsiraamatukogust ja muuseumi põhifondi kuuluvast raamatufondist. Trükiste koguarv ületab 30 000. Muuseumi põhifondi kuulub ligikaudu 18 800 trükist. Raamatufondis on eelkõige Viljandi linna või Viljandimaaga seotud trükised.

Viljandi Muuseum lummas rikkusega

Ka Viljandi Muuseumis saime tõelise elamuse osaliseks. Et väljastpoolt üsna väikesena tunduv muuseumihoone peidab endas nii arvukalt kunstiväärtusi, poleks osanud arvatagi. Kõigepealt külastasime Viljandi Muuseumi väljapanekut ning seejärel siirdusime põnevatesse tagaruumidesse – hoidlatesse ja tööruumidesse. Meile näidati kõike:

- Ajalookogu,
  mis sisaldab suurt hulka väga erinevaid tarbe- ja iluesemeid ning mööblit, kokku *ca* 3200 eset.
- Arheoloogiakogu,
  mis sai alguse a-il 1878–1879 Viljandi ordulinnuses toimunud arheoloogilistel kaevamistel kogutud leidudest. Muuseumis säilitatakse Heimtali, Vana-Võidu ja Sürgavere kivikalmete leide. Kokku on kogus *ca* 60 000 eset. Erilisemate leidudena võib esile tuua Viljandi ordulinnusest kogutud raiddetailide kollektsiooni. Viljandi linnusest pärineb ka üks Eesti rikkalikumaid 16. sajandi leiukogumeid. 2003–2004 leiti sealt maalingutega klaaspeekrite kilde, mis pärinevad ilmselt Veneetsias valmistatud nõudest.

Viljandi Muuseumi fotokogus on ligi 20 000 fotot, postkaarti ja negatiivi. Nende hulgas on valdavad postkaardid Eesti Vabariigi esimesest iseseisvusperioodist. Vanim dateeringuga foto kujutab väljakaevamisi Viljandi ordulinnuses a-il 1878–1879.

- Fotokogu,
  milles on ligi 20 000 fotot, postkaarti, negatiivi jm. Kaalukas osa on siin Viljandi linna vaadetel. Nende hulgas on valdavad postkaardid Eesti Vabariigi esimesest iseseisvusperioodist. Vanim dateeringuga foto kujutab väljakaevamisi Viljandi ordulinnuses a-il 1878–1879.
- Kunstikogu,
  milles on üle 3100 taiese sajakonnalt autorilt. Peamiselt on kogutud Viljandi ja Viljandiga seotud kunstnike loomingut: Johann Köleri, Gustav Mootse, Konrad Mägi, Villem Ormissoni, Ants Murakini, Jaan Vanakamari, Juhan Kangilaski, Ott Kangilaski, Erich Pehapi, Juhan Muksi, Paul Kondase jt teoseid.

Kohtusime Paavo Matsiniga

Kohtumine kirjanikuga on meie toimkonna kodumaistel õppereisidel tavaks saanud alates 2016. a-st, mil Pärnus kohtuti kirjanik Sven Kivisildnikuga. Seekord saime kokku Viljandis resideeruva kirjaniku Paavo Matsiniga, kes on ka kirjanduskriitik ja õppejõud. 2015. a ilmus tal varjunime Paša Matšinov all romaan *Gogoli disko*, mis pälvis Kultuurkapitali ilukirjandusliku proosa preemia ja Euroopa Liidu kirjandusauhinna. Ta on ka Sirbi kriitikapreemia laureaat. Kirjanik on õppinud nii Tallinna Pedagoogikaülikoolis, Eesti Humanitaarinstituudis kui ka EELK Usuteaduse Instituudis. Ta õpetab EBS Gümnaasiumis kunsti ja filosoofiat, on Eesti Kirjanike Liidu ning Eesti Gustav Meyrinki Seltsi liige.

Erialaraamatukoguhoidjad ning *Raamatukogu ja ruum*

ERÜ ERIALARAAMATUKOGUDE SEKTSIOONI AASTALÕPUÜRITUS TOIMUS 24. NOVEMBRIL TALLINNAS RIIGIKONTROLLI MAJAS KIRIKU 2/4.

Ülle Kalvik

Meid võttis vastu Riigikontrolli infotöötaja Katrin Gottlob, kes peale tervituskohvi viis osalejad ringkäigule vastremonditud majja ning andis ülevaate Riigikontrolli infokeskuse tegevusest. Seekord oli teemaks *Raamatukogu ja ruum* ning päeva juhtis Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli raamatukogu juhataja Ülle Kuuse. Ettekannetega raamatukogust ja ruumist esinesid Kultuuriministeeriumi arhitektuuri- ja disaininõunik Indrek Rünkla ning Eesti Arhitektuurimuuseumi teadur-kuraator Mait Väljas. Esinejate teemakäsitlus oli huvitav ning tekitas hulgaliselt mõtteid ja küsimusi. Peale ettekandeid andis ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni juht Ülle Kalvik põgusa ülevaate sektsiooni tegemistest 2017. aastal ja kavandatavatest tegevustest 2018. aastal. Et sektsiooniliikmetel oleks veelgi suurem huvi teabepäevadel ja üritustel osaleda, said osalejad esitada ettepanekuid järgmiste teabepäevade teemade kohta. Sektsiooni tegevuse elavdamiseks ning tublide kolleegide märkamiseks anti välja rändauhind *Kolleegi tänu*. Selle auhinna esimeseks saajaks oli sektsiooni loomise idee algataja Kersti Naber Eesti Panga raamatukogust. Kolleegide tunnustuse ja tänukirjad pälvisid Marje Miks Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli raamatukogust ning Merike Vilgo Tallinna Teeninduskooli raamatukogust. Väike üllatus oli ka sektsiooni uutele liikmetele. Sektsiooniliikmete soovil taastati piduliku lõunasöögi traditsioon ja see toimus restoranis Fersen. Seekordne teabepäev oli osalejaterohke.

Suur tänu kõigile, kes aitasid kaasa ürituse õnnestumisele!

Kirjanduskriitikast mäluasutuste kogude komplekteerimisel

30. NOVEMBRIL TOIMUS TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS SEMINAR *KIRJANDUSKRIITIKAST MÄLUASUTUSTE KOGUDE KOMPLEKTEERIMISEL,* MILLE KORRALDAS ERÜ KOGUDE TOIMKOND EESOTSAS KATE-RIIN KONDIGA.

Mihkel Volt

Avasõnad olid TTÜ Raamatukogu direktorilt Jüri Järsilt ja kirjanik Karl Martin Sinijärvelt, kes on ühtlasi RR-i kultuurinõunik. Teemakohaste ettekannetega esinesid RR-i eesti kirjanduse referent Maire Liivamets, kirjanik Jan Kaus, Tallinna Ülikooli eesti kirjanduse professor Piret Viires, kultuurilehe Sirp kirjandustoimetaja Pille-Riin Larm, kultuurikriitik Alvar Loog, Tartu Linnaraamatukogu hanke- ja töötlusosakonna juhataja Tamara Kozõreva, Tallinna Kirjanduskeskuse direktor Maarja Vaino ning Tartu Ülikooli Eesti mõtteloo vanemteadur Tiina Ann Kirss. Seminari modereeris Kalju Tammaru. Jan Kausi ettekanne *Kuidas lugeda?* on avaldatud ajakirja Raamatukogu eelmise numbri veergudel (nr 6/2017, lk 4–5).

Jan Kaus, Maire Liivamets ja Karl Martin Sinijärv seminaril *Kirjanduskriitikast mäluasutuste kogude komplekteerimisel.*
Foto: Teet Malsroos

IAML-i 66. aastakonverents toimus Läti pealinnas

18.–22. juunil 2017 kogunesid muusikaraamatukoguhoidjad üle maailma iga-aastasele konverentsile, mis seekord leidis aset Riias. Imposantne, paari aasta eest valminud arhitektuuriline maamärk Daugava kaldal – Läti Rahvusraamatukogu – tõi kokku osalejaid kõikjalt maailmast. Euroopa ja Ameerika kolleegide kõrval sõideti kohale ka Austraaliast, Uus-Meremaalt, Jaapanist, Taiwanist, Hongkongist ja Brasiiliast.

Nädal IAML-i konverentsil möödub alati kiirelt: seekord mahtus nelja konverentsipäeva 32 istungit 92 ettekandega, millest õnnestus kuulda pea pooli. Käsitletavate teemade ring on konverentsil alati väga lai ning puudutab kõiki raamatukogutöö aspekte ning protsesse. Traditsiooniliselt toimub paralleelselt mitu istungit vastavalt eri tüüpi muusikakogude ja töörühmade spetsiifikale.

66. aastakonverentsi fookus oli digitaalsetel teemadel: muusika digitaalne arhiveerimine, infokirjaoskus digiajastul, andmevahetus ja metaandmed, erinevad digiteerimisprojektid, *online*-teatmeteenindus ning nootide tärgituvastus.

66. aastakonverentsi fookus oli digitaalsetel teemadel: muusika digitaalne arhiveerimine, infokirjaoskus digiajastul, andmevahetus ja metaandmed, erinevad digiteerimisprojektid, *online*-teatmeteenindus ning nootide tärgituvastus.

Sedapuhku olid tähelepanu all ka muusikakogud Balti riikides.

Ürituse asukohamaast tulenevalt olid sedapuhku tähelepanu all ka muusikakogud Balti riikides. Nii sai kuulda, et Leedu Rahvusraamatukogu hoidlates on tallel ainsad säilinud ja seetõttu unikaalsed leedu muusikaga fonograafirullid 20. sajandi algusest, et Läti laulupidude traditsioon sai alguse mõni aasta peale Eesti esimest üldlaulupidu ja et infot 18. sajandi Riia muusikaelu kohta leiab hõlpsasti RISM-i andmebaasist, mille vahendusel on kättesaadav vanem perioodika Euroopast ning Ameerikast.

Mis jäi eredalt meelde?

- Majanduskriisid ja sellega seonduv ei jäta ka raamatukogusid puutumata. Raamatukogude rikkuseks olid, on ja jäävad kogud ja pakutavad teenused. Tegevuste planeerimisel tuleb mõistagi lähtuda ümbritsevast keskkonnast ning ühiskonnas toimuvatest muutustest. Nii toimus konverentsil istung, kus arutleti, kuidas kriisi tingimustes ellu jääda ja kuidas raamatukogud saaksid kogukonnale keerulistel aegadel kasulikud olla. Oma kogemusi jagasid Kreeka ja Türgi kolleegid. Kreekas on kasvanud ühiskonna ootus raamatukogudes pakutavale. Mitmeski riigis on valminud uued mudelid teenuste pakkumiseks, nt haridusprogrammide raames toimuvad loengud ja kohtumised. Ungaris üritavad raamatukogud laste tähelepanu võita interaktiivsete multimeediavahenditega. Toimuvad teematunnid nagu *Huumor muusikas*, *Pop kohtub klassikaga*, *Muusikaraamatukogu detektiivimängud*, virtuaalsed dirigeerimistunnid jpm. Rahul on nii õpetajad kui ka õpilased, sest õppetöö toimub klassiruumist väljas ja nii muutub tund värvikamaks, emotsionaalsemaks ning raamatukogu saab juurde uusi kasutajaid.

- Kanada Saskatchewani Ülikooli raamatukogu tutvustas kataloogiandmete visualiseerimise võimalusi GIS-vahendite abil. Selle ülikooli

raamatukogu on järjepidevalt hankinud kohalikke helisalvestisi. Kataloogiandmeid kasutades on kaardile kantud heliplaate salvestanud koorid ja orkestrid. See annab kogude ja muusikaelu uurimiseks uusi võimalusi, välja tuues ka näiteks geograafilisi erinevusi (vt http://smc.usask.ca/Large%20 Ensembles).

- Poolas on olemasoleva füüsilise raamatukogu ja arhiivi baasil loomisel suurim Frédéric Chopini portaal (vt http://en.chopin.nifc.pl/chopin/main/page). Digiteerituna on kättesaadavad Chopini teosed, artiklid, aga ka kirjavahetus, plakatid, fotod, saab kuulata salvestusi. Nootide tärgituvastusel on kasutatud *Humdrum*-formaati, mis on väidetavalt hetkel lihtsaim viis muusika kodeerimiseks.
- Tähelepanu äratasid ettekanded, mis tutvustasid virtuaalseid kontserdisaale. Berliini Filharmoonikute kontserte on digitaalselt salvestatud juba viimased kümme aastat, alates 2016. aastast on võimalik osta ligipääs 1000 kontserdile ning lisaks ka intervjuudele ja meistriklassidele. Aastas lisandub 40 salvestust. Maailma juhtiv klassikalise muusika kanal medici.tv pakub võimalust kuulata head muusikat maailma suurimatest ooperimajadest ja kontserdisaalidest Ameerikas, Venemaal, Itaalias, Prantsusmaal ja mujal ning osa saada meistriklassidest.
- Soomes on loomisel Rahvuslik Muusika Repositoorium. Soome muusikakogude traditsioon raamatukogudes sai alguse juba 1950. aastatel. Nüüdseks on kogud tohutult kasvanud, aga puuduvad hoidlad. Appi tuleb üleriigiline repositoorium, kuhu saab hoiule anda aktiivses kasutuses mitteolevaid rahvaraamatukogude muusikakogusid.
- USA-s Princetoni Ülikoolis on loodud *online*-keskkond, mis koondab infot digiteeritud ja vabalt kättesaadavate noodiväljaannete kohta (vt http://libguides.princeton.edu/digitalscores).
- *Dublin Music Trade* on vaba juurdepääsuga *online*-keskkond, kust leiab infot Dublinis tegutsenud muusikaäride kohta (http://www.dublinmusictrade.ie/).
- Praktiline ja kasulik oli ettekanne, kus anti põhjalik ülevaade viimase kümne aasta jooksul Venemaal ilmunud muusikakirjandusest, olulisematest kirjastustest, autoritest ja väljaannetest. Tutvustati rahvusvahelist koostööprojekti *Musica Polonica*, mille raames on kavas koguda infot Venemaa arhiivides ja raamatukogudes leiduvast Poola muusikast.

IAML-i 66. kongressil osalesid Svea Pärsimägi Tartu Ülikooli raamatukogust, Ilvi Rauna, Urve Leemets, Kristi Sarapuu ja Reet Sukk Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia raamatukogust, Kaie Viigipuu-Kreintaal Tallinna Keskraamatukogust, Inga Ronk ja Janne Suits Eesti Pärimusmuusika Keskusest, Anneli Kivisiv ja Kai Kutman Arvo Pärdi Keskusest ning Katre Riisalu ja Nansi Leppik RR-ist. K. Riisalu osalemist toetas Eesti Kultuurkapital ning N. Leppikut IAML-i fond.

Katre Riisalu ja Nansi Leppik

Fotod: Teet Malsroos

Raamatukogu

aastasisukord 2017

Koostanud
Elo Jakobson
RR-i teenindusosakonna infospetsialist

Mälestame : Anne Valmas 28. oktoober 1941 – 25. juuli 2017. Nr. 4, lk. 40-41 : foto.

Mälestame : Maie Gross 11. aprill 1938 – 21. juuni 2017. Nr. 4, lk. 41 : foto.

Mälestame : Eeva-Maija Tammekann 9. mai 1930 – 12. oktoober 2016 / Kalju Tammaru. Nr. 2, lk. 40 : foto.

Mälestame : Hüvasti, Mati! : [Mati Muru 4. veebruar 1937 – 16. märts 2017] / Ilmar Vaaro. Nr. 2, lk. 40-41 : foto.

„Raamatukogu" aastasisukord 2016 / koost. Elo Jakobson. Nr. 1, lk. 39-41.

Allas, Hanna Simona. Tulevik on lahti, kuid kellele? Nr. 3, lk. 34-35 : foto. Kõne kooliraamatukogude teabepäeval 10. aprillil Tartus.

Alver, Kairit. Kairit – visa visionäär Luunja mailt / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 6, lk. 22-24 : fotod. Intervjuu auhinna *Aasta maaraamatukoguhoidja 2016* võitjaga.

Dammann, Sille ; Meos, Kristiin. *Get Online Week* Tallinna Keskraamatukogus. Nr. 3, lk. 14-15 : ill.

Ellermaa, Hele ; Priks, Anita. Mis toimub Tartumaa lasteraamatupäevadel? Nr. 3, lk. 11-13 : fotod.

Felt, Kairi. LIBER 2017. Nr. 6, lk. 25 : foto.

Felt, Kairi. Uus seadus tuligi. Nr. 1, lk. 3 : foto. Säilituseksemplari seadusest.

Haavandi, Kadri. Kooliraamatukogude teabepäev Taaralinnas. Nr. 3, lk. 36-37 : foto.

Haavandi, Kadri. *Kooliraamatukoguhoidjad muutuvas digituules.* Nr. 6, lk. 32-35 : fotod. ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni suveseminarist.

Haavandi, Kadri. Õpetamine ja õppimine raamatukogus. Nr. 3, lk. 40-41 : ill. ERÜ noorteklubi talveseminarist.

Hiie, Ruth ; Lass, Kaire. Vanaraamatu konverents Wrocławis. Nr. 1, lk. 25-26 : ill.

Infoteadused teoorias ja praktikas on ilmunud! Nr. 5, lk. 7 : ill.

Jõgi, Margit ; Talihärm, Ülle. Mis iseloomustas rahvaraamatukogusid aastal 2016? Nr. 4, lk. 4-9 : ill.

Kalvik, Ülle. Erialaraamatukoguhoidjate õppereis Stockholmi. Nr. 5, lk. 36-40 : fotod.

Karpender, Astrid. Astrid – parandamatu optimist Türilt / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 5, lk. 16-23 : fotod. Intervjuu Türi Raamatukogu direktoriga.

Kask, Marju. Laste ja noorte kultuuriaasta 2017 on käes! Nr. 1, lk. 20-21 : foto.

Kauksi Ülle. Kõigi jaoss om raamatut, naaratust ja hää sõna. Nr. 5, lk. 3 : foto.

Kaus, Jan. Kuidas lugeda? Nr. 6, lk. 4-5 : foto.

Kengsepp, Anneli. Lastekirjanduse tibusid loetakse kevadel. Nr. 2, lk. 22 : ill. Lastekirjanduse Keskuses toimunud lastekirjanduse aastakoosolekust.

Kivastik, Mart. Jõululugu ehk Mis kasu võib olla lugemisest. Nr. 6, lk. 3 : foto.

Kont, Kate-Riin. Kogude toimkonna kolm päeva Peterburis. Nr. 5, lk. 27-35 : ill. ERÜ kogude toimkonna õppereisist.

Kont, Kate-Riin. Raamatukogu kui füüsiline ja virtuaalne ruum. Nr. 1, lk. 30-34 : ill. ERÜ kogude toimkonna seminarist.

Koppel, Merilin. Millega võlub Hamburgi Riigi- ja Ülikooliraamatukogu? Nr. 4, lk. 26-29 : ill.

Kuljus, Inga. *Kevade* lemmiktegelane Võru raamatukoguöös. Nr. 3, lk. 9-10 : ill. Võru III raamatukoguööst.

Kumberg, Krista. Viies *Muinasjutuvägi* keskendus lapse teemale muinasjuttudes. Nr. 4, lk. 30-33 : fotod. Muinasjutukonverentsist *Lugudega kasvame suureks.*

Kuus vaadet vastsele seadusele / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 1, lk. 9-11. Säilituseksemplari seadusest. Vastavad Kaidi Urmet, Urmas Sutrop, Martin Hallik, Kristina Pai, Mart Raudsaar, Janne Andresoo, Ülle Talihärm.

Kuuse, Ülle. Erialaraamatukogud arutlesid IT-teemadel. Nr. 4, lk. 39 : fotod. ERÜ erialaraamatukogude teabepäevast.

Kõuts, Jaanus. Küsimuste defitsiit valmisvastuste ajastul. Nr. 2, lk. 3 : foto.

Lepik, Krista. Aeglane raamatukogu – rahulik oaas kiirustavas maailmas. Nr. 5, lk. 8-9.

Lepik, Krista. Aeglane raamatukoguhoidja informatsiooni kiirteel. Nr. 5, lk. 4-5 : ill.

Lepik, Krista. Osaluskultuur raamatukogudes – minu, sinu, meie raamatukogu. Nr. 2, lk. 8-10 : fotod.

Lusmägi, Sirje. Vanaraamatu toimkond uudistas Tartut. Nr. 3, lk. 38-39 : foto. ERÜ vanaraamatu toimkonna väljasõiduseminarist.

Malin, Jaan. Mis asi on luuleprõmm? Nr. 2, lk. 19 : foto.

Männiste, Maris. Raamatukogud ja suurandmed. Nr. 2, lk. 11-13 : foto.

Müüripeal, Meeli. Laine Peep: direktriss. Nr. 1, lk. 18-19 : ill. Ago Pärtelpoja 19. detsembril Tartus esitletud raamatust *Laine Peep: direktriss.*

Neemre, Ädu. Noored luuletajad kogunesid Tartus – *Noorte Luuleprõmm 2017*. Nr. 2, lk. 18 : foto.

Nool, Maris. *Raamatukogud ja heategevus* – küsitluse kokkuvõte. Nr. 6, lk. 38 : foto. ERÜ noorteklubi küsitlusest.

Noor, Viive. Eesti lasteraamatul on kuldaeg: seda on rõõm tõdeda! Nr. 1, lk. 22-23 : ill. Konkursist *5 kauneimat lasteraamatut 2016.*

Ojasaar, Hela. Eesti mäluasutuste suveseminar 2017. Nr. 6, lk. 25 : foto.

Olevsoo, Reet. Aastakoosolek peeti tänavu vastlapäeval. Nr. 2, lk. 38 : fotod. ERÜ aastakoosolekust.

Olevsoo, Reet. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 27. aastaraamat. Nr. 1, lk. 38.

Olonen, Riin. Ühine infosüsteem Eesti raamatukogudele. Nr. 1, lk. 15-17 : foto.

Pai, Kristina. Mida tähendab remondis raamatukogu. Nr. 4, lk. 20-25 : ill. Tartu Ülikooli Raamatukogu remondist ja töökorraldusest sellel ajal.

Palm, Jaanika. Mitte ainult noortest ja noortele. Nr. 3, lk. 4-9 : ill. Noortekirjandusest viimastel aastatel.

Pikk, Krista. Kalmer Tennosaare arhiivi näeb Kiidjärvel. Nr. 6, lk. 40-41 : fotod.

Prozes, Jaak. Raamatukogud ja hõimupäevad. Nr. 4, lk. 3 : foto.

Põldaas, Mai. Astume raamidest välja! Nr. 6, lk. 14-16 : fotod. Rahvaraamatukogus pakutavate teenuste muutumisest.

Põldaas, Mai. Vastuväiteks levinud arvamusele : digipõlvkond ei eelista ekraanilt lugemist. Nr. 4, lk. 10-13 : ill.

Pärgma, Piret. Raamatukogusõnastik – statistikat ja termineid. Nr. 1, lk. 14 : foto. ERÜ terminoloogiatoimkonna tööst 2016. aastal.

Pärgma, Piret. Terminitööst meil ja Lätis. Nr. 6, lk. 28-29 : foto. Läti Rahvusraamatukogu korraldatud konverentsist *Raamatukoguteaduse ja seotud alade terminoloogia: teooria ja praktika* ning XII oskuskeelepäevast.

Rand, Lea. Maaraamatukogude sektsioon kogunes Raadile. Nr. 3, lk. 39.

Rand, Lea. Maaraamatukogude sektsiooni 26. suveseminar on ajalooks saanud. Nr. 4, lk. 38 : ill.

Rand, Lea. Maaraamatukoguhoidjad tähistasid OMA päeva Haapsalus. Nr. 6, lk. 12-13 : fotod.

Rand, Lea. Maaraamatukoguhoidjate päev toimus 28. oktoobril Võrumaal Navi külas. Nr. 1, lk. 35 : ill.

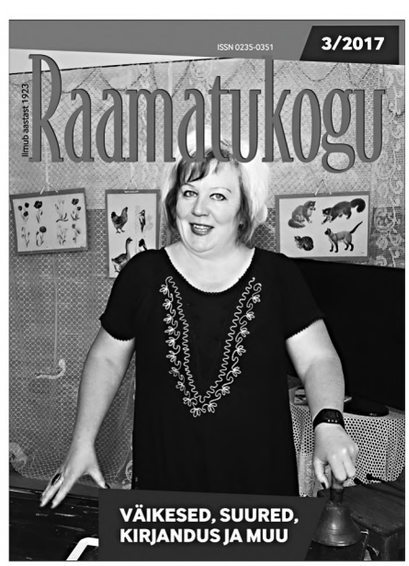

Rand, Lea. *Mida me järgmine kord meisterdame?* Nr. 6, lk. 13 : fotod. Toila Raamatukogu ja Voka Avatud Noortekeskuse koostöös toimuvatest õpitubadest.

Rand, Mare. Iga uus teema on köitev / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 2, lk. 28-32 : ill. Intervjuu Friedrich Puksoo auhinna laureaadiga.

Randmer, Meriliis. Kuidas saab Omniva kaudu perioodikat tellida? Nr. 2, lk. 27.

Rebane, Karl-Christoph. Jalust rabatud : [luuletus]. Nr. 2, lk. 20-21 : foto.

Reimo, Tiiu. Raamatuajaloo uurimisest Soomes 21. sajandi alguskümnenditel. Nr. 3, lk. 25-29 : ill.

Remmelg, Meeri. Meie raamatukogu ongi magnet ja inspiratsiooniallikas / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 4, lk. 14-19 : fotod. Intervjuu Jõgeva Linnaraamatukogu direktoriga.

Riisalu, Katre. IFLA 2017. Nr. 6, lk. 26-27 : fotod.

Riisalu, Katre. Parimad töötavad Haapsalus, Luunjas, Pärnus, Rakveres ja Võrus. Nr. 2, lk. 33-35 : fotod. ERÜ aastauhindade võitjad.

Riisalu, Katre. Raamatukogupäevade avakõne. Nr. 6, lk. 6-8 : fotod.

Riisalu, Katre. Seminar *21. sajandi rahvaraamatukogu.* Nr. 1, lk. 34.

Rood, Kristina. Veebiseminaridest Rahvusraamatukogus. Nr. 1, lk. 24 : ill.

Ruud, Andrea. Aleksander Sibulale pühendatud erialapäev keskendus autoriõigusele. Nr. 6, lk. 30-31 : foto.

Salundi, Piia. Nii Soomes kui ka Eestis murtakse pead, kuidas hinnata raamatukogusid. Nr. 2, lk. 36-37 : foto.

Salundi, Piia. Projektikonkursi *Raamatukogud-muuseumid-noored* seminar Rahvusraamatukogus. Nr. 6, lk. 25.

Salundi, Piia ; Riisalu, Katre. Millist kasu saab rahvaraamatukogu enesehindamisest? Nr. 4, lk. 40. Rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudelist.

Selle kevade *uue mõtte talgud.* Nr. 3, lk. 37. ERÜ kohtumisest *Kvaliteetne raamatukogu?*.

Sieberk, Mari. Tallinn tunnustas Keskraamatukogu töötajaid raamatukogu 110. aastapäeva puhul raemedaliga. Nr. 2, lk. 39 : foto.

Sieberk, Mari. Tallinna linn tunnustas Tallinna Keskraamatukogu direktorit teenetemärgiga. Nr. 3, lk. 41 : foto.

Sinijärv, Karl-Martin. Kirjanik. Raamatukogus. Nr. 3, lk. 3 : foto.

Smitt, Ivi ; Linask, Karmen. Autoriõiguse aspekte nüüd ja perspektiivis. Nr. 2, lk. 23-26 : foto.

Solo, Külli. Luues maailma parimat raamatukogu. Konverents RESHAPE: *Designing the Future of the Library* toimus Helsinkis. Nr. 1, lk. 27-29 : ill.

Suik, Eva. Tallinna Keskraamatukogu avas inglis- ja venekeelseid audio- ning e-raamatuid sisaldava e-raamatukogu. Nr. 3, lk. 16 : ill.

Zalekešina, Laidi. Laidi – Mustvee särasilmne patrioot / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 3, lk. 17-24 : ill. Intervjuu Mustvee Linnaraamatukogu direktoriga.

Talvet, Tiina. Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma mullustest koolituspäevadest. Nr. 1, lk. 36-38.

Talvi, Krista. Aastatel 2005–2017 on välja antud 1020 raamatukoguhoidja kutsetunnistust. Nr. 5, lk. 41 : foto.

Talvi, Krista. Raamatukoguhoidjad suvises Haapsalus ja Noarootsis. Nr. 4, lk. 34-37 : fotod. Rahvaraamatukogude suveseminarist.

Tõiste, Tuuliki. Kümnes teadus- ja erialaraamatukogude päev EBS-is. Nr. 6, lk. 10-11 : fotod.

Tõnisson, Jaana. *BibliCamp 4* – raamatukogud ja heategevus. Nr. 6, lk. 36-37 : foto.

Vaaro, Ilmar. Ühest järjepidevuse kandjast. Nr. 2, lk. 4-7 : fotod. Bibliograafiaalase hariduse andmisest Tallinnas, Viljandis ja Tartus ning Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia traditsioonist.

Vahersalu, Reet. Lasteraamatukoguhoidja päev sai teoks Põltsamaal. Nr. 6, lk. 39 : foto.

Vainola, Kätlin. Lapsed loovalt kirjutamas. Nr. 5, lk. 24-26 : fotod. Eesti Lastekirjanduse Keskuse loovkirjutamise huviringist.

„AEGLANE RAAMATUKOGU"

MIKS LUGEDA?

LAPSED, NOORED JA SÄILITUSEKSEMPLAR

Fragmente ajakirja 2017. a numbrite esikaantelt

Valm, Tiiu. Kuidas tuleks projekteerida 21. sajandi raamatukogu? Nr. 3, lk. 30-32 : fotod. Seminarist *Projekteerime 21. sajandi raamatukogu: ideed ja inspiratsioon.*

Veimann, Kristel ; Felt, Kairi ; Olonen, Riin. Säilituseksemplari seadus aitab hoida meie kultuuri tänast omapära / intervjueerija Mihkel Volt. Nr. 1, lk. 4-8 : fotod.

Viljur-Voit, Made. Kirjastajaportaal – vajalik kirjastamisel ja väljaannete talletamisel. Nr. 1, lk. 12-13 : foto.

Volkonski, Immanuel. Tartu antikvariaat nõukogude ajal. Nr. 2, lk. 14-17 : fotod.

Volt, Mihkel. Kuidas saame parima personali? Nr. 3, lk. 33 : fotod. XX mäluasutuste talveseminarist.

Volt, Mihkel. Raamatukogupäevade pidulik avamine Pärnus. Nr. 6, lk. 9 : fotod. 27. üleriigilistest raamatukogupäevadest *Kohtume raamatukogus!*

Välbe, Kai. Milline on raamatukogu mõju? Teenusekvaliteedi uuringust Rahvusraamatukogus. I osa. Nr. 5, lk. 10-15 : ill. ; II osa. Nr. 6, lk. 17-21 : ill.

FIRST COLUMN

3
About the writer and (self-) criticism
Janika Kronberg

"Every author should regard the professional name of a writer as an acknowledgement that should be earned from critics and readers. An aspiring writer should ask himself/herself more often to whom he/she writes and whether his/her creation satisfies anyone else but his/her thirst for vanity. In this context, the work of librarians in this mental bloodstream – organising meetings, ensuring the link between the reader and the book – should be acknowledged. You cannot suppress creativity. However, when a person grows and develops, critical sense and understanding, whether one indeed wants to be a writer, should develop, too," writes in his opinion story Janika Kronberg, the Editor-in-chief of an Estonian literary magazine, *Looming*.

FOCUS: LET'S MARKET WISELY

4
University library in social media
Maris Nool

The article by Maris Nool, a Librarian at the Library Services Centre of Tallinn University of Technology Library, is based on a Master's thesis, *Instagram ülikooliraamatukogu turunduskanalina Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu näitel* ("Instagram as a Marketing Channel for University Libraries in the Example of Tallinn University of Technology Library"), supervised by Aira Lepik, a Lector, and defended in the academic field of information sciences at the School of Digital Technologies of Tallinn University in 2017. The aim of the thesis was to ascertain the applicability of Instagram as a marketing channel for university libraries. To this end, the Instagram accounts of university libraries, highlighted in professional literature, and the Instagram account of Tallinn University of Technology Library were analysed.

9
The needs and possibilities to use communication marketing
Elise Rand

The article by Elise Rand, a Librarian of Viimsi Library, is based on a Master's thesis, *Suhtlusturunduse kasutamise vajadus ja võimalused rahvaraamatukogus Viimsi Raamatukogu näitel* ("The Needs and Possibilities to Use Communication Marketing in Public Libraries in the Example of Viimsi Library"), supervised by Aira Lepik, a Lector, and defended in the academic field of information sciences at the School of Digital Technologies of Tallinn University in 2017. What kind of needs and possibilities does a public library have to implement communication marketing and mouth-to-mouth marketing? The need to find alternative to traditional marketing activities, as well as the author's personal experience in marketing library motivated the research into the issue.

100 YEARS OF THE REPUBLIC OF ESTONIA

14
Arts into Libraries
Maarja Pildre

"In 2018, in the course of making an Estonia 100 gift, **"Arts into Libraries"**, public libraries offer young artist from the age of 14 to 26 an opportunity to expose their artwork in libraries. Estonian public libraries have opened their exhibition areas to local youth; that is, only young adults display their exhibitions in libraries all over Estonia," says Maarja Pildre, the Chief Librarian on Children's and Youth Services of Tallinn Central Library, and the project leader of the joint gift of Estonian libraries, "Arts into Libraries".

QUO VADIS, LIBRARY?

17
KRAS – a big step towards user comfort
Kristina Pai

"A lot of users and member libraries of the Consortium of Estonian Libraries Network have longed for the possibility to use the collections of multiple libraries with a single library card for years. On the 27th of August 2017, we let our users know that they definitely do not need to come to the library for user registration or renew their user rights any more. **KRAS**, libraries' joint user management system, had been completed. The application enables the self-registration of users, renewing one's own user data, and login into the electronic catalogue, ESTER, identifying oneself by ID card, mobile-ID, or username and password," writes Kristina Pai, the Executive Director of the Consortium of Estonian Libraries Network.

PERSONAGE

20
Jane – a true talent from Järva County. An interview with Jane Kiristaja
Mihkel Volt

Jane Kiristaja has managed Järva County Central Library for three years already. Together with Teet Malsroos, a photographer, we went to interview her in Paide, the centre of Järva County. We found out, how the Director and the County Library are doing. Jane is a diversified person in the field of culture: she is also an acknowledged folk dance director and creator of folk dances. While we were talking, it also came out that she has a long and warm connection with the building that is a home for the library: there used to be the school, she attended to.

DEVELOPMENT ACTIVITIES

24
Looking for the road ahead for interlibrary lending. Part I
Marii Väljataga

In her article, Marii Väljataga, Ph.D., a Leading Specialist and Service Manager of Interlibrary Lending of the National Library of Estonia, regards interlibrary lending (ILL) as an exciting dynamic library service. The provision and opportunities of ILL service depend on various factors that run separate trajectories: geopolitics, technological advancements and expectations, libraries' circulation rules, cooperation capability of the field in the broader sense, licence agreements and interpretations of copyright, society's self-perception and information behaviour trends, reliability of postal service, personal contacts. Being flexible, diversified, internationally entwined service, the ILL is frequently the first one to know about the developments in the information world and also uniquely capable of reacting, adapting itself again and again to new circumstances. The article examines, how modern ILL solutions fit to contemporary information behaviour, and how should book circulation be thought about in Estonia in the future.

NATIONAL LIBRARY OF ESTONIA 100

27
Gadebusch' biographical dictionary is rich in surprises. An interview with Sirje Lusmägi
Mihkel Volt
The National Library of Estonia celebrates its centennial this year. The institution, established as a state library, has performed several duties in the course of several centuries. Preserving national heritage has certainly been one of its central areas of activities through good times and bad. If to take a look at the treasures of the National Library of Estonia, then a question emerges – what is the most valuable of them all? What are such pearls here, which presence should be revealed to colleagues and the public in the present jubilee year? Let us start enquiring into it with interviewing Sirje Lusmägi, a specialist on antiquarian books at the National Library of Estonia, about a three-volume German-language biographical dictionary, *Livländische Bibliothek nach alphabetischer Ordnung*, by Friedrich Konrad Gadebusch (1719–1788), the founder of the Baltic historical bibliography, who has complemented the book with notes, written in his own hand.

ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION

31
This is going to be a presentable year
Katre Riisalu, Ilmar Vaaro, Kadri Haavandi, Ülle Kalvik, Lea Rand, Rita Raudsepp, Aira Võsa, Veronika Raudsepp Linnupuu, Heleen Karja, Piret Pärgma, Kate-Riin Kont, Reet Oruste
The activists inform us what paths the Estonian Librarians' Association is going to take in 2018. Katre Riisalu, the President of the ELA Board: "2018 is a jubilee year for our association. We celebrate the 95th anniversary of cooperation. The 11th Congress of Estonian Librarians in Rakvere will be our special event that will also introduce national Library Days this autumn."

34
The Committee on Collection Management admired Viljandi
Kate-Riin Kont
The ELA Committee on Collection Management made a study trip to Viljandi from the 11th up to the 12th of September 2017. The programme included familiarising with memory and educational institutions in Viljandi.

36
Special librarians and "Library and Space"
Ülle Kalvik
The ELA Special Libraries' Section held its year's end event on the 24th of November 2017 in the building of the National Audit Office of Estonia in Tallinn. This year, the event was titled, "Library and Space".

36
About literary criticism in the acquisition of the collections of memory institutions
Mihkel Volt
A seminar, "About Literary Criticism in the Acquisition of the Collections of Memory Institutions", organised by the ELA Committee on Collection Management, led by Kate-Riin Kont, was held on the 30th of November 2017 at Tallinn University of Technology Library.

NEWS

37
The International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres held its 66th Congress in the capital city of Latvia
Katre Riisalu, Nansi Leppik
The IAML 2017, the 66th IAML Congress, held from the 18th up to the 22nd of June 2017 in Riga, focused on digital issues: the digital archiving of music, information literacy in the digital age, data exchange and metadata, various digitisation projects, online reference service, and the optical character recognition of sheet music. This time, attention was also paid to music collections in the Baltic states.

CUMULATIVE LIST OF CONTENTS 2017

39
Cumulative list of contents of the *Raamatukogu* 2017
Elo Jakobson

RK
1/2018

EESTI RAHVUS-RAAMATUKOGU

EESTI RAAMATUKOGU-HOIDJATE ÜHING

Toimetus-kolleegium:
Janne ANDRESOO
Kadri HAAVANDI
Gerda KOIDLA
Silvi METSAR
Reet OLEVSOO
Maris PAAS
Kristina PAI
Asko TAMME
Marje TAMRE
Ilmar VAARO
Kristel VEIMANN

Esikaanel:
Järvamaa Kesk-raamatukogu direktor Jane Kiristaja
Foto: Teet Malsroos

Tagakaanel:
A. H. Tammsaare 140. sünnipäeval Tammsaare pargis Tallinnas
Foto: Teet Malsroos

Ilmub 6 korda aastas Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu toetusel.

ISSN 0235-0351

***Raamatukogu* toimetus**

Toimetaja
Mihkel VOLT

Keeletoimetaja
Gerli EERO

Kujundaja
Margit PLINK

Aadress:
15189 Tallinn,
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu

www.nlib.ee/ajakiri

Ööbik ja lilled

Ilusal kevadel laulis koplis ööbik. Samal kevadel hakkasid seal ka lilled õitsema.

Ja kui ööbik neid ilusaid lilli nägi, mõtles ta:

„Nad õitsevad ainult sellepärast nõnda ilusasti, et mina laulan."

Ja ööbik laulis veel ilusamini.

Aga lilled, kes ööbiku laulu kuulsid, mõtlesid:

„Ta laulab ju ainult sellepärast nõnda ilusasti, et meie õitseme."

Ja nad õitsesid veel ilusamini.

A. H. Tammsaare. Poiss ja liblik. 1915